

3 GÖÇÜN İVEDİ SORUNLARI

Okul, sahip olduğu düşünülen işlevinin tersine, belli bir öğrenci kitlesini geliştirmek ve yetersizliklerini gidermek için değil, yetersizliklerinin kalıcılığını sağlamak, onları ucuz işgücü yapmak için ayırıyor.

5 EĞİTİM VE ÖĞRETİM SEÇİCİLİĞİN VE TOPLUMSAL EŞİTSİZLİĞİN DEVİNDİRİCİSİ

Prof. Dr. Armin Bernhard'ın "Erziehung und Bildung: Motoren von Auslese und sozialer Ungleichheit" başlıklı yazısından Türkçe'ye çevrilmiştir.

6 DEVLET VE DİN ALMANYA'DA SEKÜLERİZM VE İSLAM

Gerçek anlamda bir uyum için ise, hem çoğunluk toplumunu ve hem de azınlık toplulukları da içeren yeni bir toplumsal uzlaş ("modus vivendi") ve demokratik açılım gereklidir.

10-11 TİYATRO TİYATRO

Ne yazık ki son 5-10 senede Türkçe oyun izleyen seyircide büyük bir gerileme yaşanıyor. Ne yazık ki insanlarımızı televizyonlarının ve dizilerinin önünden kaldırmak çok zor hale geldi.

12 ANADİLİ VE DEMOKRASİNİN TEMELİ

Temel hak ve özgürlüklerin neredeyse tamamının sorgulandığı, kısıtlandığı veya kısıtlama tartışmalarının yapıldığı günümüz Almanya'sında, anadil hakkı da bu tartışmalardan ayrı ve yalıtılmış olarak görülüp bir çözüme bağlanamaz.

14 DİLİN BİTTİĞİ YER

1972 yılından beri eğitim dünyasının içindeyim. Görev yaptığım okulun kapatılmasını isteyen öğretmenlerin olduğunu hiç duymamıştım. Fakat bu okulda duydum.

15 BİLİMDE ANADİLİN ÖNEMİ

Bilim, kendisinden başkasına dayanamayan ve varlık nedenini sadece kendinde arayan ve taşıyandır.

Entegrasyon Özüllü Türkler

Türklerin entegrasyon özüllü olduğu artık resmi kayıtlara geçti. Berlin Nüfus ve Gelişim Enstitüsü'nün "Kullanılmayan Potansiyeller" başlığı altında yayınlamış olduğu araştırmada, Türklerin, uyumluluk sıralamasında, diğer göçmenlerle kıyaslaştırıldığında en son sırada yer aldığı açıklandı. Ve her zamanki gibi, entegrasyon tartışmalarının bir celsesi daha böylece kamuoyunda açılmış oldu. "Biz bunu söylemiştik zaten" cilerden, "ama bir dakika!" cılara kadar tanıdık kişiler, bildik yüzler, yorum ve karşı yorumlarla fazla gecikmeden harekete geçti:

"İçişleri Bakanı Wolfgang Schäuble, Türk ailelere, çocuklarına Almanca öğretmeleri için çağrıda bulundu." (Berliner Zeitung).

"Göç nedeniyle, ülkemizde insanlararası kültür farklılıkları büyüyor. Bu da kısmen, kültürel ve dini anlaşmazlıklara yol açıyor. Biz, devlet ve toplum olarak bu anlaşmazlıkları önlemek için çaba sarfetmeliyiz." (Wolfgang Schäuble, Hamburger Abendblatt).

"Biz bugün, geçmişte yapılan ihmellere karşı müca-

dele veriyoruz." (Entegrasyondan sorumlu Bakan Maria Böhmer, Focus)

"Almanya'da entegrasyon mümkündür ve kazandırıcıdır. Eski Doğu Bloğu göçmenlerinin başarısı göstermektedir ki, entegrasyon öncelikle göçmenlerin isteğine bağlıdır. Özellikle Türk veliler entegrasyon için çabalarını arttırmalıdır. Bu bağlamda, onlardan daha fazla talepte bulunmalıyız. Almanca öğrenmeye karşı çıkanlar, sosyal yardımlarının kısıtlanabileceğini hesaba katmalıdırlar." (Hartmut Koschyk, CSU-Landesgruppe)

Daha ancak 2003'te göç ülkesi olduğunu açıklayabilen Almanya, Angela Merkel'in de söylediği gibi, yabancıları uzun bir süre boyunca sadece "konuk işçi" statüsünde görmüştür (Focus, 26.1.2009). Bu açıkça, son elli yıldır ciddiye alınabilecek bir entegrasyon politikası izlenmiş olduğunu resmen kabullenmektir. CSU'nun da belirttiği gibi devlet, hiçbir zaman bugünkü kadar entegrasyona yatırım yapmamıştır. Bu, günümüzde yatırımların ye-

terli olduğu veya doğru bir çizgi izlediği anlamına gelmez, yalnızca, geçmişte “bugünkü kadar yatırım yapılmadığı” tartışmasız itirafıdır.

Berlin Enstitüsü araştırmasında, eski Doğu Bloğu ülkelerinden gelen göçmenlerin en başarılı topluluk olduğunu belirtmekte. Bu gelişmeyi memnuniyetle karşılayan CSU, kendi desteğini esirgemediği bu gruba, daha ilk baştan yurttaşlık haklarının tanındığını, iş pazarına girişlerinin kolaylaştırıldığını, bir bölümünün yüksek öğrenimli olduğunu ve tahsillerinin kabul gördüğünü gözardı etmiştir. Berlin Nüfus ve Gelişim Enstitüsü, Alman vatandaşlığını ve istihdamı başarılı entegrasyon için ölçüt aldığından, bu imtiyazlara sahip grup, kaçınılmaz olarak öne geçmektedir. Türkiyeliler, iş alanında ve Alman vatandaşlığına geçişte yeterlilik gösteremediğinden, bu ölçütler bazında kaybetmiştir (Türkiyeliler arasında işsizlik oranları: %23; gençlerdeki işsizlik oranı 28%).

“Kullanılmayan Potansiyeller” İspanya, İtalya, Portekiz ve Yunanistan ise “Güney Avrupalılar” paydasında toplamıştır. İtalyan göçmenlerin en az Türkiyeliler kadar eğitimde sorun yaşadığı bilinirken, diğer “Güney Avrupalılarla” birlikte ele alınmaları, bu olguyu ilgi odağından uzaklaştırmıştır. Türkiyeli öğrencilerin 30%’unun diplomasız okuldan ayrıldığı ve sadece 14%’ünün

lise diploması alabildiği araştırmada yer almıştır. Bu ise bilinen gerçeklerin (PI-SA araştırmasının ortaya koyduğu gibi) tekrarı olmuştur, ama medyanın iş el atmasıyla sonuçlar, göçmenlerin entegrasyonu isteyip istememesi olarak yansımıştır. Araştırmanın yazarları da bu yönde (Sayfa 10) kendi yorumlarını, “göçmenlerin görevi” bölümüne ekleyerek zemin hazırlamıştır: *öğrenme isteği göstermek, dile hakim olmak, ekonomik bağımsızlık için irade göstermek, hukuk düzenini kabul etmek, esneklik, kültürel ve sosyal normlara saygılı olmak*. Bu görevler kataloğunu tanımlamış olmak (göçmenlerin aksini yaptıklarına inanıldığı için), göçmenlere yönelik önyargıların araştırma yazarlarınca açıkça kabul edilmesidir. Bu şekliyle de muhafazakâr politikalarla ahenk halindedir.

Araştırmanın yorumlara, eleştirilere ve partiler arası çekişmelere ne denli vesile olacağı tartışılabilir, ama şimdiden söylenebilir ki, kamuoyunda işleniş şekliyle, birlikte yaşama katkısı olumsuzdur. O, özellikle muhafazakâr çevrelerin, Hessen seçimlerinden sonra, göç konusunda içine girdikleri durgunluktan kurtulma fırsatı tanımaktadır. CSU’nun Bavyera Eyalet seçimlerinde uğradığı hezimet de anımsanırsa, genel seçimlere (iki çeyrek kala, oy getirecek en etkili seçim konusunun kullanılır hale gelmesi reddedilemez bir ni-

met niteliğindedir. Gündemde “entegrasyon özürü Türkler” vardır ve bu eşsiz bir fırsattır. “Kullanılmayan Potansiyeller”, böylece, seçimler için ve göçmen sosyal ve demokratik haklarının kısıtlanması için “kullanılabilir potansiyeller” yaratmıştır.

Belirtilmesi gerekir ki, bilimsel araştırmalar, toplumun yararına, toplumsal sorunların nedenini açıklayarak ve çözümler üreterek ileriye dönük perspektifler sunabilmelidir. Bu araştırma ise, perspektif sunuyor izlenimi verse de, temel nedenler olan sosyal ve ekonomik nedenleri, entegrasyonda etnik derecelendirme uygulamasıyla arka sıralara itmektedir. Saptadığı görevlerle de, uyumun şu ana kadar süregelen hatalarını, göçmenlerin tutumuna bağlayacak şekilde tersten yorumlamaktadır.

Berlin Enstitüsü’nün “Kullanılmayan Potansiyeller”i, yapay bir tartışma için platform sunmuştur ve bu özelliğiyle de İdomeneo, Marko Weiss, Münih Metrosu Olayı vb. ile aynı kaliteye sahiptir. Yine de yeni bir boyut somutluk kazanmıştır: Türkiyelilerin en sorunlu grup olarak algılanması. Araştırmanın medyada ele alınış biçimine bakıldığında, türbanlı kadın resimlerinin enflasyonist bir şekilde kullanılmasıyla, “Türkiyeliler = İslamcılar” denkleminin kabul gördüğü anlaşılabilir.

İÇERİK

Göçün İvedi Sorunları	3	Zeynel Korkmaz
Prof. Dr. Emel Huber’in Bir Kitabı: Dilbilime Giriş	4	Kitap Tanıtımı
Eğitim ve Öğretim Seçiciliğinin ve Toplumsal Eşitsizliğin Devindiricisi	5	Prof. Dr. Armin Bernhard
Devlet ve Din - Almanya’da Sekülerizm ve İslam	6	Mehmet Emin Saltık
Yine iki dillilik üzerine	7	Dr. Songül Rolffs
Çağdaş Eğitim ve Öğretime Açılan Pencere	8	Taner Atabek
Göçmenlik ve Şiddet	9	Dr. Hakan Aygün
Tiyatro Hakkında Can Sıkıcı Bir Makale	10	Aydın Işık
Nereden Çıktı Bu Tiyatro ‘ATG’?	11	ATG/Ergun Tepecik
Berlin’de TİYATROM	11	Yekta Arman
Anadili ve Demokrasinin Temeli	12	Engin Kunter
Yazma Eylemi Üzerine Notlar	13	Prof. Dr. Zehra İpşiroğlu
Dilin Bittiği Yer Anadilinin Önemi	14	Prof. Dr. Ünal Abalı
Bilimde Anadilinin Önemi	15	Dr. Ali Sak
Berlin Enstitüsü’nden Araştırma: Kurgu mu? Gerçek mi?	16	Hans Peter Frühauf

DIE GASTE
İki aylık TÜRKÇE GAZETE

DİL VE EĞİTİMİ GELİŞTİRMEK
İÇİN İNİSİYATİF

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
(ViSdP): ZEYNEL KORKMAZ
(Duisburg/Essen Üniversitesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü)

E-Posta Adresi:
diegaste@yahoo.com

Okul, böylece, sahip olduğu düşünül- len işlevinin tersine, belli bir öğrenci kit- lesini geliştirmek ve yetersizliklerini gider- mek için değil, yetersizliklerinin kalıcılığını sağlamak, onları ucuz işgücü yapmak için ayırıyor. Adına eleme süreci de diyebilece- ğimiz bu ayırım, çocukların henüz geliş- me aşamasında oldukları ve yeteneklerinin tüm yönleriyle saptanamayacağı bir dö- nemde, ilkokulun sonunda gerçekleşiyor.

Günümüz Almanya'sı, içine sürük- lendiği sosyal ve iktisadi gerileme ko- şullarında, göçmenlerin varoluş biçim- lerinin giderek vahim bir görünüm ser- gilediği gelişmelere tanık oluyor. Bu gelişmeler kendiliğinden değil, bilinçli olarak şekillendiriliyor. Marjinalleşmiş toplulukların duyumsadığı bir gereksi- nim olarak sosyal ve kültürel yaşam ise, nispi refah dönemlerinde arka plana itil- miş konumundan farklı olarak, şu anda, eksikliğini şiddetle hissettirdiği bir aşı- madan geçiyor. "Nerede yaşamalı?"nın yanı sıra, "nasıl yaşamalı?" sorusu gün- demi belirliyor. Zorunlu ya da gönüllü ikametlerin kalıcı hale dönüşmesi de ye- ni yönelimlere yol açıyor. "Ucuz emek gücü" nün geniş insan kitlesi, yarım asır- lık dar kozalarını "göçmene" dönüştürerek terk ederken, gün be gün aleyhinde iş- leyen etki alanlarından çıkış olanakları aramaya başlıyor. Özelinde göçe dayanan, genelinde ise çoğunluk toplumun kendi memnuniyetsizliğinden kaynak- lanan bu alan, iç içe geçmiş iki aşama- nın "bütün"ü olarak somutlaşıyor. Her iki aşamanın devindiricisi, demokra- tik ve sosyal hakların ve buna endekslı olan göçmen haklarının, çıkarlara göre ya genişletilmesi ya da kısıtlanması giri- şimi olarak yansıyor. Temel aşamadaki sorunlarda olumlu ilerleme kaydedilme- den, ona bağlı olan sorunlar da çözüle- miyor. Göçmen hakları açısından ortaya çıkabilen olası gelişmeler de, çoğunlu- ğun hak arayışındaki durağanlık koşu- larında belli bir sınırı geçemeyebiliyor. Bilinmesi gerekir ki, karmaşık göç so- runsalının nesnesi olarak bütün bu olgu- ların, "uyum süreci" nin toplumda yan- kılanan kırılma sesleri nedeniyle, bir an önce çözüme bağlanması gerekiyor.

Değerli okurlar, uyum sürecinin sancıları karşısında, öz iradeleriyle ge- leceklerini şekillendirmek isteyen göç- menler açısından artık "ivedi sorunlar" vardır ve bunlar dev adımlarla saydam- laşıyor, gün ışığına çıkıyor. Bu bağlam- da oluşan görevler, mevcut durumun, temel konularla birlikte gözden geçiril- mesini, çözümler üretilmesini ve niha- yet, yaratılacak bilgi birikiminin uygun kanallar üzerinden hedefine ulaştırılma- sını gerektiriyor.

Somut ivedi sorunlar, ana hatla- rıyla ve farklı bakış açılarından *Die Gaste*'de irdelendi ve bunların derin- liğine incelenmesine devam edilecek. Üretilmiş düşüncelerin, görüşlerin ve çözüm önerilerinin ışığında açıklık ka-

zanan genel tabloyu bu yazıda sunuyo-ruz.

1. Demokratik-çağdaş eğitimde durum

Eğitim sistemine odaklı tartışmalarımızın çıkış noktasında iki öge bulunuyor: "Anadili" ve "Eğitimde fırsat eşit- liği". Bu iki öge, birbirleriyle kesişen önemli yönleri sahip.

Anadilinin eğitimdeki yeri ve önemi

Anadili konusu, soyut dil edini- mi, aile yapısı, ikidillilik, dil-zekâ-başarı ilişkisi, AT/AB'nin göçmen dilleri poli- tikası, birlikte yaşamın ortak dile olan gereksinimi gibi bir dizi bulguyu bünye- sinde birleştiriyor.

Çocuk yaşta anadili üzerinden dil, soyut sistem olarak ediniliyor. Böylece toplumla diyaloga girilebilecek o evren- sel iletişim aracı gelişmeye başlıyor ve okulda anadili dersleriyle birlikte kade- me kademe pekişiyor. Yeni bir dil orta- mında yaşanması ve anadilinin okul sü- recinde dumura uğraması ile soyut dil sisteminin gelişmemesi, aynı zaman- da iletişimin aksamasına neden oluyor. Almanya'da karşı karşıya kalınan bu du- rum, dilin diğer işlev alanları olan dü- şünme yetisini ve zekâyı olumsuz etkili- yor. İkinci dilin öğrenilmesinde de ana- dili kaynağından yararlanılamaması se- bebiyle, öte yandan iki yarım dillilik olu- şuyor ve toplumun ortak bir dilde buluş- ması da gerçekleşmiyor. Henüz hakim olmadığı/olmadığı bir dilde öğrenimi- ne başlayan çocuğun derslerde başarısız olma oranı doğal olarak artıyor ve ço- cuk, sınıf tekrarlama ya da becerilerinin yeterince teşvik edilmeyeceği *Hauptschule* ve *Sonderschule*'lere gönderilme gibi engellerle boğuşuyor. Okul, hem okul içi hem de toplumsal statülerin belirlenmesinde ağırlığa sahip olduğundan bu başarısızlıklar, karamsarlık, perspek- tifsizlik, umutsuzluk ve davranış bozuk- luğu yaratabiliyor. Anadiline hakim ola- mamanın, bireyler bazında, kaçınılmaz olarak bu olumsuzluklar zinciriyle so- nuçlanacağı öne sürülemez, ama tasvir edilen bu manzara, Alman eğitim siste- minin günümüzdeki genel görünümünü yansıtmaktadır.

Her iki dildeki eksiklikler, sadece maddi dünyayı ve cisimleri adlandıra- mamak, tutarlı (sözlü ve yazılı) metin- ler üretememek anlamı taşıyor. Onlar

Göçün İvedi Sorunları

Zeynel KORKMAZ

ayrıca, sosyal ve kültürel zenginliklere olan uzaklığın da bir göstergesi. Böyle- ce *iki arada bir derede kalmanın* nesnel koşulları oluşuyor.

Göçmenler açısından anadili, eği- timde fırsat eşitliğinin vazgeçilmez bir etmenidir ve öncelikli olarak uyuma ve ekonomiye katkısıyla ölçülemez. O, çocuğun gelişim süreci için, kişiliğini edinmesi, duygu ve düşüncelerini ifa- de etmesi için önemlidir ve tartışmasız bir doğal hak. Bu doğal hakkın, çeşitli gerekçeler gösterilerek (AT/AB'nin aldığı kararlara rağmen) onlarca yıl orta- dan kaldırılmış olması antidemokratik bir tutumdur ve burada çağdaş bir eği- timden söz edilemez. Almanya, demokra- tik imajına toz kondurmasa da durum böyledir. Amaç, çocukların pratikte iki- dilli yetişmesi için politik mücadele ve- rerek, anadiline hak ettiği itibarı kazan- dırmak olmalıdır. Ama bu kazanım, ay- nı zamanda yeni bir planlamanın da baş- langıcı olacaktır. Türkçe derslerinin il- kokuldan itibaren müfredat programı- na girişini, ders kitaplarının seçilmesi ve hazırlanmasını, Türkçe anadili öğre- tmenleri eğitiminin yaygınlaştırılmasını (bu amaç için, Duisburg-Essen Üniver- sitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünün 12 yıllık deneyimleri eşsiz bir kaynak teşkil etmekte), koordine edecek bir ko- misyonun kurulması gerekecektir.

Tüm göçmenleri ilgilendirmek du- rumunda olan anadili öğrenimi, Türkçe için verilen emek üzerinden hayata geç- tiği takdirde, diğer göçmen topluluklar için de hayata geçmiş olacaktır. Bu ol- gu, Türkiyelilerin diğer topluluklar ile demokratik dayanışma tohumlarını için- de barındırdığından, son derece büyük bir değere sahiptir.

Ne var ki, anadili öğrenimi hak ola- rak kazanılmış olsa da, sonunda üst so- runsal olan "eğitimde fırsat eşitliğinin" çözüme bağlanamaması koşullarında, insanın tüm potansiyelleriyle gelişme- sini engelleyen engeller varlığını sürdü- recektir. Öyleyse şimdi de Alman eği- timinde "eşitlik" kavramının özüne baka- biliriz.

Eğitimde Eşitlik

Alman eğitiminde eşitlik olgusu- nu irdelemek, erken eleme, üç kanallı okul sistemi, sosyal katman ve göçmen unsurları göz önünde bulundurulmadan mümkün olamaz.

Üç kanallı okul sistemi, ilkokul-

dan sonra başlıyor ve dünya genelinde sadece Almanya ve Avusturya'da uy- gulanıyor. Bu sistem, çocukları 4. sınıftan sonra yetenekleri ve becerilerine göre ayırıyor ve farklı boyutlarda teşvik edilecekleri üç okul türüne yönlendiriyor: *Hauptschule*, *Realschule* ve *Gymnasium*. Burada belirtelim ki, eğitim, özünde, ekonominin gereksinim duydu- ğu elemanları yetiştiren bir yapıdır. Bu gereksinim ise hem kalifiye hem de ka- lifiyeye olmayan elemanları kapsamakta- dır. Okul, böylece, sahip olduğu düşün- ülen işlevinin tersine, belli bir öğren- ci kitlesini geliştirmek ve yetersizlikleri- ni gidermek için değil, yetersizlikleri- nin kalıcılığını sağlamak, onları ucuz iş- gücü yapmak için ayırıyor. Adına eleme süreci de diyebileceğimiz bu ayırım, ço- cukların henüz gelişme aşamasında ol- dukları ve yeteneklerinin tüm yönleri- le saptanamayacağı bir dönemde, ilko- kulun sonunda gerçekleşiyor. Böyle ol- duğu halde, eleme mekanizması, uygu- lamalarını bilinçli olarak sürdürüyorsa, o zaman şu soruyu sormak gerektekte: "Elemeyi meşrulaştıran teşhisler han- gi kriterlere dayanıyor ve öğretmenler acaba teşhis yapabilecek kapasiteye sa- hip mi?"

"Teşhis", tıp alanında daha sık kul- lanılan bir kavramdır ve sağlık sorun- larının kaynağını saptama prosedürü- dür, yani olası çözümün ilk aşamasıdır. Okul bağlamında anlamı, kısaca, öğren- cinin eğitim düzeyini saptamak, bildik- lerini ve eksikliklerini ortaya koymak- tır. Amaç teşvik için zemin hazırlamak- tır. Eğitimde ise sonuç, elenmek veya elenmemek olmaktadır. Alman öğret- menlerin şahsi gözlemleri ve karne not- ları, eleme için belirleyici nitelikte ve- rilerdir. BM-Eğitimde İnsan Hakları rap- ortörü Vernor Munoz'un 2006'da ya- yınlanan raporunda belirtildiği gibi, Al- man öğretmenler teşhis koymakta ciddi yetersizlikler göstermektedir. Buna rağ- men teşhis yapıyorsa, kriterlerinin ne olduğu açıklık kazanmalıdır. PISA araş- tırmalarının ve Munoz Raporu'nun or- taya çıkardığı gerçeğin, alt sosyal kat- mandan ve göçmen çevrelerinden gelen ve de özürü olan çocukların fiilen ayır- ımcılığa tabi tutulmaları olduğu kavra- nıldığında, kriterlerin de "göç" ve "sos- yal katman" unsuruna dayandığı görü- lebilir. "Anadili" ile "eğitimde eşitli- ğin" kesiştiği nokta da buradadır. Göç- men çocuklarının dil yetersizliği nede-

niyle derste düşük performans ve davranış bozukluğu göstermeleri, onların yeteneksizliği olarak algılanmaktadır. Alt sosyal katmandan geldikleri için de, eğitilmiş bir aileye kıyasla, okul öncesi çağda, bilişsel ve kültürel donanımı sağlayamamaları, okul sürecine yenik başlamalarına ve daha sık elenmelerine neden olmaktadır. Almanya'da işçi çocuklarının ezici yoğunluğunun *Sonderschule* ve *Hauptschule*'lere, memur çocuklarının büyük bir bölümünün de liselere yönlendirildiği bilinen bir gerçektir. Alt sosyal katman çocukları, lise için daha az tavsiye almaktadır.

Eğitimde eşitsizliği kabul etmeyen Alman ve göçmen kuruluş, şahıs ve oluşumlar, erken elemeyi mümkün kılan üç kanallı okul sistemi yerine, 10 yıllık, tek kanallı bir sistem talep etmelidir. Yaşadıkları çevrede yeterli donanım sağlayamayan çocuklar için, daha 1. sınıfa başlamalarını beklemeden, okul öncesinde, teşvik programlarının hazırlanması ve hayata geçirilmesi istenmelidir.

Türkiyeliler ve diğer göçmenler açısından "anadil"yle başlayan demokratik talepler, "eğitimde eşitlik" alanında sürdürülmelidir. Tüm çalışmaların yoğunluğu, yine de, öncelikle anadil hakkını kabul ettirmeye odaklanmak durumundadır.

2. Toplumsal Yaşam

Almanya'da topluluklar hiçbir za-

man, birliktelikleri ne denli zayıf olursa olsun, *uyum sürecinde* yaşadığı kadar, öfke ve güvensizlik duygusuyla birbirinden uzak durmadı.

"Uyum", artık sözlüksel anlamının tam tersini ifade ediyor, süreç de, ayrılmayı ve kopmayı anımsatıyor. Bir yandan toplumsal yaşamda ortak paydaların neler olduğu hakkında fikir üretilirken, öte yandan "onlar ve biz" biçiminde şekillenen kutuplaşma yerleşik bir hal alıyor. "Onlar"ın büyük bölümünün en temel özelliği, "entegrasyon karşılığı" olarak algılanıyor.

Genel görünümüyle göç sorunu, giderek derinleşen küresel krizin dinamikleri tarafından güdümleniyor. Ekonomik çıkarların hedefine göre şekillenen politikalar gereği de, ani patlamalar gösteriyor veya uzun sessizlik dönemlerinden geçiyor.

Sosyal, siyasal ve ekonomik konumu açısından göç konusu "Die Gaste"de, ağırlıklı olarak şu iki yönüyle irdelendi: "Sorunların kaynaklandığı maddi temel ve bunların kamuoyunda işleniş biçimleri".

Maddi temeli, göçmenlerin ucuz işgücü olması ve ekonomik kriz koşulları belirliyor. Ucuz işgücü, insanın az ücretle varlığını sürdürmesi demek. O, doğası gereği, barınma, beslenme, eğitim, kültürel yaşam v.b. alanında en düşük seviyeye işaret eder. Diğer bir ifadeyle, toplumun ulaşmış olduğu çağdaşlık düzeyine kıyasla geride bırakılmışlıktır. Almanların alt sosyal katmanları

için de bu geçerli.

Yabancı ucuz işgücü, sermayenin kârını arttırdıkça, sosyal fonlara katkı sağladıkça ve yerli işçilerle sıkı rekabete girişmedikçe kabul gördü. Yaşayış biçimleri ve kültürel ihtiyaçları ise (Almanca bilgileri de dahil) önemsenmedi. Bu, toplumsal yakınlaşmanın asgari koşullarının planlı programlı, yatırım yapılarak değil, kendiliğinden gerçekleşmesini beklemektir. Kısa bir süre öncesine kadar göç ülkesi olmadığını her fırsatta açıklayan Almanya, tersi açıklamasını, işsizliğin giderek arttığı ve sosyal hakların tırpanlandığı bir döneme denk getirdi. Aslen, göçmenlerin ekonomi açısından eski önemlerini yitirdikleri bu süreçte "entegrasyon süreci" denilmekte. Bu nedenle, şiddetlenen rekabet temelinde, devlete yük olan bir kitlenin elenmesinin artık nesnel koşulları mevcut. Fakat özne koşullar henüz kıvamında değil. Toplumun gözünde bu kitlenin geri gönderilmesini meşrulaştırmak için, toleranszedelerin adına "tabu kırmak" dedikleri çok yönlü girişimler ve tartışmalar başlatıldı. Nüans farklarına rağmen tümünün ortak iletisi ise, (özellikle Türklere ve müslümanlara yönelik) güvenliğin ve sosyal huzurun tehdit edildiğidir. Bu kötü imaja sahip kesimlerin dışlanması, demokratik ve sosyal haklarının kısıtlanması hiç de mantık dışı görünmeyecektir. Önemli olan, toplumun bu durum karşısında kendini hak-

lı bulması ve vicdan azabı çekmemesidir (Keza vicdanen rahat olmak, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'nın, itibarı için vazgeçemeyeceği bir duygudur). Bu bağlamda oluşturulan baskı ortamında insanlar, iyi niyetlerini ortaya koymaya zorlanmaktadır. Eşitliğe yönelik istekler içinse yer yoktur.

Bilinmesi gerekir ki, göçmenler çağdaşı ve iradesiz değildir. Kendi yaşam koşullarını sorgulayabilecek ve çözümler üretebilecek demokratik potansiyellere sahiptir. Propagandaların aksine, sosyal yaşama katılmak, ortak dili sorunsuz konuşabilmek ve kâğıt üstünde değil, gerçekte yurttaşlık hakları edinmek onların çıkarıdır.

Yapılması gereken, yaratılan olumsuzluklar zincirinin kırılması ve uyum sürecinin bugünkü şekliyle terk edilmesidir. Uygulanan asimilasyon baskısının ve önyargıların kime hizmet ettiği açıklık kazanmalı ve göçmenlerin toplum içinde yönünü bulabilmesi için, Alman kültürü derinliğine tanıtılmalıdır. Çocukların eğitimde başarısı için anadil hakkı kazanılmalıdır. Bu amaçlara ulaşmak için belirginleşen görevleri, ne dini referanslarla ne de bireysel çıkar peşinde koşarak yerine getirebilecektir. Aydın demokrat insanların girişimci ruhu, kararlılığı ve tutarlılığı, *ivedi sorunların* çözümünde belirleyici olacaktır.

Prof. Dr. Emel Huber'in Bir Kitabı

Dilbilime Giriş

Okulun görevi, hangi toplumsal konumdan gelirse gelsin, evde ne düzeyde dil bilincine ve Türkçe edincine ulaşmış olursa olsun, bütün öğrencilerin, kendine güvenen, bildirişime ve dil kullanımının yararına inanan, düşünen ve düşündüğünü anlaşılır bir biçimde dile getirebilen geniş düzgünlü insanlar olmasını sağlamaktır.

Bu temel amaçtan yola çıkarak, Duisburg-Essen Üniversitesi'nde Türkçe öğretmeni yetiştiren Türkistik Bölümü, dilbilim dersleri kapsamında öğrencilerinin dil bilinci geliştirmeleri ve dil öğretmenliğine hazırlanmaları için çalışmaktadır.

Türkistik Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Emel Huber, Ekim 2008'de yayımlanan "Dilbilime Giriş" adlı kitabını, temel kurs niteliğindeki dilbilime giriş derslerinin ders notlarını derleyerek hazırlamıştır. Dolayısıyla bu kitabın hedef kitlesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nün öğrencileri, yani öğretmen adaylarıdır.

DİLBİLİME GİRİŞ

Emel Huber

Türkçe dersi vermek için Türkçe'nin kurallarını bilmek yeterli değildir. Bir dilin ne olduğunu, nasıl işlediğini ve nasıl edinildiğini anlamak gerekir. Bu yüzden kitabın amacı, sadece Türkçe'nin kurallarını betimlemek değil. Türkçe ve diğer dünya dillerinden örnekler vererek, insanların nasıl dil öğrendiklerini, birbirleriyle nasıl konuşup anlaştıklarını, hangi şekilde anlam aktardıklarını, yani dil ve insan bağına betimlemektir. Kitapta bildirişim, dil edinimi, sesbilim, biçimbilim, sözdizim ve anlambilim gibi dilbilimin temel alanlarının yanı sıra, pekiştirici nitelikte pek çok alıştırmaya da bulunmaktadır.

Açık seçik dil kullanımıyla temel kurs öğrencilerine dilbilime giriş yapmakta kolaylık sağlayan bu kitap, sadece öğretmen adaylarına değil, dile ilişkin düşünmek isteyen veya düşünmeyi öğrenmek isteyenlere de tavsiye edilebilecek niteliktedir.

(Die Gaste/Sabriye Türker)

Eğitim ve Öğretim Seçiciliğin ve Toplumsal Eşitsizliğin Devindiricisi

Prof. Dr. Armin BERNHARD

Çeviri: Osman Aydemir

Federal Almanya Cumhuriyeti, toplumsal ilişkilerde toplumsal eşitsizliğin merkezi bir düzen örneğini sunan toplum görünümünde. Yaşamın ekonomik güvence ve kendi kaderini belirleme alanlarındaki olanakları da eşit olmayan bir biçimde otorite ve gücün, gelirin, servetin, mülkiyetin farklı dağılımıyla kendini gösteriyor. Yoksul insanlar ve toplumun alt katmanlarının üyeleri eşit sağlık standartlarından yararlanamıyorlar ve yaşam beklentileri toplumun ayrıcalıklı katmanlarının üyelerine göre çok çok aşağılarda; bu durum toplumsal eşitsizlik rezaletinin bir göstergesi olarak karşımızda duruyor. Toplumsal yaşamdaki bu haksız dağılım, eğitim ve öğretimde de kendini gösteriyor; eğitim ve öğretim, kendine özgü düzenlemesi içinde ve kendi alanında bu yaşam olanaklarının algılanması konusunda katman ve sınıflar doğrultusunda önemli kararlar veriyor; salt kendi niteliğinde farklı toplumsal dağılımı göstermiyor, aynı zamanda aynı öznel özelliklerle kendi sınıf ve katmanları tipik insanlarla donatarak, toplumsal eşitsizlik sistemini üretiyor. Federal Alman eğitim sisteminin yapısında farkedilmeyen ideolojik bir yetenek kavramının etkisi vardır; bu yetenek doğal yetenek olarak ifade edilir ve çeşitli toplumsal katmanlar için farklı yetenek potansiyeli olarak adlandırılır. Toplumsal olarak yaratılmış eğitimdeki eşitsizlik, tüm politik güvencelere karşın halen bu doğal yetenek kavramıyla gerekçelendirilmektedir.

Toplumsal köken ve eğitim başarısı arasındaki sıkı ilişkiye ilişkin toplumsal tartışmayı sadece basının üzerinde çok durduğu PISA Araştırması başlatmadı. İşçi çocuklarının sosyalizasyonu ve durumlarına ilişkin, 1910'lu ve 1920'li yıllarda yapılmış kapsamlı araştırmalar var; ona göre çocukların bir burjuva eğitim kurumu olan okuldaki başarısızlıkları somut koşullarından ileri geliyor. Almanca yayınlar arasında öncelikle sosyalist pedagoğlar Otto Rühle ve Otto Felix Kanitz var; onlar proleter toplum katmanlarından gelen çocukların acıklı durumunu analiz ediyorlar. Kitapları "*Das proletarische Kind*" (Rühle 1911), "*Die Seele der proletarischen Kinder*" (Rühle 1925) ve "*Das proletarische Kind in der bürgerlichen Gesellschaft*" (Kanitz 1925) ile her iki pedagoğ

da işçi çocuklarının dehşet verici yaşam koşullarına dikkat çekiyorlar, ki bu koşulların belirtileri; açlık, yokluk, sömürü, bakımsızlık, ciddi sağlık bozukluğu ve aşırı derecede dar konut ilişkileridir. Hatta Otto Felix Kanitz proleter çocuğun sosyalizasyonunu etkisi altına alan "iki kat" baskıdan söz ediyor. Bu baskı, bir yanda çocuğun içinde doğduğu sınıfın ekonomik aşırı çalıştırma durumundan ileri geliyor, diğer yanda ise işçi ailesi içindeki ilişki biçimlerinden ve ataerkil, baskıcı eğitim stiline ortaya çıkıyor, bu da bağımsız bir gelişimi engelliyor. Ortaya çıkan baskıcı eğitim tarzı, iş koşullarından, yaşam ve ev ilişkilerinden dolayı okulda eğitimin başarısı için hemen hemen aşılması olanaksız engel-

Federal Alman eğitim sisteminin yapısında farkedilmeyen ideolojik bir yetenek kavramının etkisi vardır; bu yetenek doğal yetenek olarak ifade edilir ve çeşitli toplumsal katmanlar için farklı yetenek potansiyeli olarak adlandırılır. Toplumsal olarak yaratılmış eğitimdeki eşitsizlik, tüm politik güvencelere karşın halen bu doğal yetenek kavramıyla gerekçelendirilmektedir.

ler oluşturuyor. Otto Rühle'nin vurguladığı gibi, proleter çocuğun mağduriyeti, onun zihinsel yeteneklerindeki azalma, içinde bulunduğu koşullara bağlı olumsuzluktan ileri gelmektedir; ki bu yetenekler eğitim başarısında temel etken olan algılama yeteneği, dikkat, belleme, düşünce akışındaki hızlilik, yargılama gücü, düşüncenin sözcüklerle ifade yeteneği gibi özelliklerdir. Yoksul çocukların zihinsel yeteneklerinin zarar görmesi, okulda tamamen desteklenmektedir; şöyle ki, çocuklara, kendileri için öngörülen sınıfları aşırı derecede dolu okullarda, minimal derslerle, kötü ödeme koşullarıyla çalıştırılan öğretmenlerle fazla bir şey verilmemektedir.

Üniversiteli öğrencilerin protesto hareketi ve parlamento dışı muhalefetin etkisi altında, 60'lı yılların sonunda, eğitim ve öğretim koşullarında toplumsal eşitsizlik konusunu politize eden bir toplumbilim araştırma alanı oluştu; "*Katmanlara özgü sosyalizasyon ve eğitim araştırması*." Fransız sosyologu Pierre Bourdieu'nun, *kültürel serma-*

ye kavramıyla *çözümleyici* olarak adlandırdığı gibi, şu çerçevede araştırmalar yapılıyor: Eğitim yaygınlaştığı halde, eğitimdeki toplumsal eşitsizliğin giderilememesine hangi nedenler yolaçıyor? Farklı toplumsal sınıfların aile sosyalizasyonunda, hangi mekanizmalar eğitimdeki başarının, daha doğrusu başarısızlığın koşullarını yaratıyor? Eğitim koşullarındaki halen mevcut haksızlıklar, kurumsal eğitimin hangi mekanizmaları ve yapıları sayesinde uygulanıyor? Katmanlara özgü sosyalizasyon ve eğitim araştırması toplumsal-politik bir soruyu da içeriyor: Eğitimdeki eşitsizlik, hangi önlemler sayesinde aşılabılır? Bu soru, öğrencileri toplumsal kökenlerine göre tasnif eden Fede-

daraltabilen bir eğitim tarzına olanak tanıyan, kısıtlayıcı iş koşullarından ortaya çıkıyor. Alt toplumsal katmanlardan olan çocukların uğradıkları zararın boyutları şöyle temellendirilmiştir; aile içi ilişkiler, dil, eğitim hakkı, başarı motivasyonu, kişilik oluşumu. İşçi çocuğu, okulun bireyleri arasındaki ilişkiler sisteminin ve iletişim sisteminin öngördüğü düşünsel, duygusal ve dilsel istemlere, devlet memuru ya da büro personelinin çocuklarından daha az hazır.

Federal Almanya'da eğitimdeki eşitsizlik, aslında özünde değil, nüanslarda değişti, daha iyi bir deyişle ertelendi (asansör etkisi). PISA Araştırması, zaten uzun süredir bilinen eğitim başarısı (!) ile toplumsal köken ilişkisi rezalemini yeniden onayladı ve Federal Alman eğitim sisteminde özellikle göçmen çocuklarının da uğradığı yapısal mağduriyeti ortaya çıkardı. Eğitimde eşitliği sağlayacak pedagojik çalışmaların yapılması ve okulun iç yapısının değiştirilmesine yönelik politik istek buna rağmen yok; aşırı seçmeci bir toplumdan bir değişiklik niyeti beklemek her durumda bir hayal olarak kalmak zorunda. En iyiyi seçme ilkesi, insanın kendini gerçekleştirme olanaklarının erken ayıklanmasını, gasp edilmesini gerektiriyor. Toplumsal eğitim eşitsizliği salt değiştirilmiş bir okul yapısında işlenebilir, çünkü aşırı seçici bir eğitim yapılması eğitim eşitsizliğini yaratır. Bu eleştirel sınırları kaldırmak ve herkes için ortak bir eğitim temeli yaratmak için, toplumun tüm katmanlarındaki çocukların uzun süre birlikte eğitim görmesi gereklidir. Ancak okulun yapısal değişikliği tek başına yeterli olmayacaktır, çünkü tek tip bir okul, çocuklar için kültürel sermayenin onlar henüz okula başlamadan önce yaratıldığı sürece kendi başına daha çok fırsat eşitliğini güvenceye alamaz. Karşı haklar isteyen bir eğitim politikası, katmanlara yönelik eğitim mağduriyetinin etkisine karşı aile içi ve aile dışı alanlarda mücadele veren toplumsal bir politika ile desteklenmelidir.

Prof. Dr. Armin Bernhard'ın "*Erziehung und Bildung: Motoren von Auslese und sozialer Ungleichheit*" başlıklı yazısından Osman Aydemir tarafından çevrilmiştir.

Latince kökanlamı “çağ” olan “saeculum”, sonraları kilise Latincesinde, devletin kilise varlıklarına el koyması ve dünyevi zaman anlamında değişmiş olup, zamanımızda ise politik anlamda, politikanın dinselikten arınması, felsefi anlamda dinsel kavramların dünyasallaşması olarak betimlenmektedir.

Ogünün toplumsal gerçekliğinin anayasası, bugünün çok dilli, çok dinli ve çok kültürlü toplumsal verileriyle örtüşmemektedir.

1920’lerde neredeyse bütün Almanlar bir kiliseye üyeyken, 2006’lı bir sayısalara göre hıristiyan toplumun formal olarak yaklaşık %60’ı bir kiliseye üye olmuş olsa da, kiliseler toplumsal önemlerini yitirerek bir “korkuluk” gibi varlığını korumaya çalışmaktadır.

Yazının içeriği ne kadar “uyum ve İslam” olsa da, konuya giriş olarak kısaca Avrupa genelinde devlet ve din ilişkisinin anımsatılmasının yararlı olacağını düşünüyorum. Tarihsel akış içinde farklı anlayışlardan kaynaklanan hukuksal ilke ve uygulamaları aşağıdaki gibi genel olarak sınıflandırabiliriz:

1. Örneğini İngiltere, İsveç vs. gibi ülkelerde gördüğümüz, devlet başkanının aynı zamanda kilise başkanı olduğu “devlet kilisesi modeli”;
2. Devlet ve din ilişkilerinin özel antlaşmalarla düzenlendiği, Almanya, İtalya vs. gibi ülkelerdeki “an(t)laşmalı model”;
3. Devlet ve din ilişkisinin birbirinden ayrıldığı, uygulamasını Türkiye, Fransa vs. gibi ülkelerde gördüğümüz “laik model”;

Almanya’da Anayasal Konum

Geçtiğimiz yüzyılda uygulanan “an(t)laşmalı model” Weimar Cumhuriyeti ile sürdürülerek katolik kilisesi ile “Konkordat”, protestan kiliseleri ile de “devlet-kilise an(t)laşmaları” ile yeniden düzenlenmiştir.

An(t)laşmalar inanç özgürlüğünün, özerk din-toplulukları aracılığıyla yaşam bulduğu devletin bu topluluklara karşı yansızlığı ilkesine dayanmaktadır. Dinsel alan, kişiye özgü değil, sözde kamusal, ama gerçekte devletin özünde yetkisizleştirildiği alandır. Devlet dinsel toplulukların hukuksal çerçevesini belirleyebilirken, kurumsal işleyişine karışmamaktadır.

Ancak ayrıntıya baktığımızda buraya özgü, devlet ve din ilişkisini görebiliriz. Burada hem bir içiçelik ve hem de yanyanalık sözkonusudur: Kamusal tüzel kişilik statüsü (*Körperschaftsstatus*) üzerine kurulu konumuyla, örneğin kilise vergisi, okullarda din dersleri, çocuk yuvaları, özel okullar, tanrıbilim fakülteleri gibi buradaki hem içiçelik ve hem de yanyanalığı açıkça kanıtlamaktadır.

Daha 1926’larda Weimar Anayasası’nın yedinci yılında, ilkin Ulrich Stutz tarafından devlet ile kilise ilişkisi “aksak bir ayrışım” (*hinkende Trennung*) olarak nitelendirilmişti.

Bu türdeki eleştirilere rağmen, İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan Federal Almanya Cumhuriyeti anayasasınca, bu devlet ve kilise ilişkilerini düzen-

Devlet ve Din Almanya’da Sekülerizm ve İslam

Mehmet Emin SALTİK
Gökkuşluğu Kültür Derneği
Braunschweig

leyen hukuk olduğu gibi üstlenilmiştir.

“An(t)laşmalı Çözümün” Sıkıntıları ve Tamamlanmamış Alman Sekülerizmi

Latince kökanlamı “çağ” olan “saeculum”, sonraları kilise Latincesinde, devletin kilise varlıklarına el koyması ve dünyevi zaman anlamında değişmiş olup, zamanımızda ise politik anlamda, politikanın dinselikten arınması, felsefi anlamda dinsel kavramların dünyasallaşması olarak betimlenmektedir.

O günün toplumsal gerçekliğinin anayasası, bugünün çok dilli, çok dinli ve çok kültürlü toplumsal verileriyle örtüşmemektedir.

1920’lerde neredeyse bütün Almanlar bir kiliseye üyeyken, 2006’lı bir sayısalara göre hıristiyan toplumun formal olarak yaklaşık %60’ı bir kiliseye üye olmuş olsa da, kiliseler toplumsal önemlerini yitirerek bir “korkuluk” gibi varlığını korumaya çalışmaktadır.

Söz konusu “an(t)laşmalı modelin” sağladığı kiliselerin ayrıcalıklı konumları sonucu, örneğin Bavyera’da üst kilise yöneticilerinin yıllık 60 milyon Avroluk ödeneklerinin eyalet devletince ödenmesi, aynı şekilde Baden Württemberg Federal Eyaletince yıllık 100 milyon Avro’luk bir tazminatın, 1803 yılında kilise varlıklarının kamulaştırılmasından dolayı verilmesi gibi çok sayıda benzer başka örnekler de sıralanabilir.

Almanya ve İslam

Tarihsel açıdan baktığımızda yüzyıllardır çok düşük sayıda da olsa Almanya’da müslümanlar vardı. Ancak, 19. yüzyılın sonlarında başlayan emperyal politikalar gereği Alman “Kaiseri” II. Wilhelm, bütün dünya müslümanlarının - bilindiği üzere kısa süren - koruyuculuğuna soyunmuştu. Almanya’daki İslam, II. Dünya Savaşı ertesinde endüstriyel iş açığını kapatmaya yönelik başlayan işgücü ve sığınma göçü sonucunda artık giderek gözle görülür ve kalıcı toplumsal bir gerçek olarak algılanmaya başlandı.

Önceleri “arka avlu cami dernekleri” (*Hinterhofmoscheen*) olarak varolan, yavaş yavaş gelişen ve en sonunda toplumsal bir gerçek olarak varlığını, kara çarşafa, kara sakalla, kadın erkek ayrımıyla açıkça dışavuran görüntüler, ne kimseyi rahatsız ediyordu ve ne de po-

litikacıların gündemindeydi. Sokaktaki bu “insan manzaraları” çoğunluk toplumundaki olumsuz önyargıları daha da güçlendirirken, artık bundan böyle paralel toplumlardan sözedilmeye başlandı.

11 Eylül 2001 terör saldırısı, Alman devlet ve toplumunun göçmenlere bakış açısında bir dönüm noktası oldu ve onları yeni bir birlikte yaşama paradigması arayışına itti.

Yaklaşık 50 yıllık göç sürecinde göçmenlerin demokratik insan haklarını tanımak yerine, (seçme ve seçilme, vatandaşlık, eğitimde fırsat eşitliği, okullarda anadili dersleri gibi), göçmenlere “güvenlik ve dayanışmasızlık” (*Illoyalität*) kuşkusuyla bakıp, onları dinsel bir kimlikle tanımlayarak, bir “Almanya İslamı”, ilkesel devlet politikası olarak benimsendi. Bu koşullarda göçmenlerin “toplumsal ötekileştirilmesi” de kaçınılmazdı.

Uyum ve İslam

Üstte sözü edilen bu dönüm noktasının beraberinde getirdiği bu yeni paradigmayı dine indirgenmiş ya da islamlaştırılmış “tepkisel” uyum yaklaşımı olarak nitelendirebiliriz. Bu yeni politik iradenin yaptırımlarını bütün ülkede olduğu gibi örneğin Aşağı Saksonya’da da görmekteyiz. Bu yaptırımların en önemlilerini kısaca şöyle sıralayabiliriz: Yukarıdan aşağıya devlet eliyle anayasal bir kılıf hazırlama amacıyla oluşturulan ve bir “novum” olan yapay İslam Şurası ve onun yapısı, kültürel kimlik /anadili dersleri yerine, dinsel kimlik /Almanca İslam din dersleri gibi...

Sonuç

Sorun İslam sorunu değil, tamamlanmayan devlet ve toplum sekülerizmidir.

“Toplumsal ve siyasal sekülerleşme, devletle dinin ayrışımı bütün toplumun, özellikle de dinsel yaşamayan, din karşıtı olan yurttaşlar gibi devletin ve dinsel toplulukların da kendi yararlarıdır” (Dr. jur. A. Kampfenkel).

Gerçek anlamda bir uyum için ise, hem çoğunluk toplumunu ve hem de azınlık toplulukları da içeren yeni bir toplumsal uzlaşma (“modus vivendi”) ve demokratik açılım gereklidir.

1. İki dillilik derken ne anlıyoruz?
2. Kavramların öğrenilmesi, iki dillilik ve zeka arasındaki ilişki

Die Gaste, ilk çıkışından itibaren ağırlıklı olarak iki dillilik konusuna büyük önem ve yer verdi. Bu yazıda da iki dilliliğin şimdiye kadar üzerinde durulmamış olan türleri ve zeka gelişimi üzerindeki etkisi konusu tartışılacaktır.

İki dillilik derken ne anlıyoruz?

İlk etapta iki dilliliği siyasi ve sosyolojik etmenlerden dolayı bireysel ve toplumsal iki dillilik olmak üzere iki sınıfa ayırmak gerekiyor. Dünyada 195 devletin ve 6000 küsürün üzerinde dilin olduğunu hesapladığımızda toplumsal iki dilliliğin çok daha yaygın bir olgu olduğunu görmekteyiz. Yani yaşamın getirdiği etmenlerin zorunluluğu dolayısıyla bir bireyin iki veya daha fazla dili bilmesi, konuşması oldukça normal bir durum. “Bireysel” iki dillilik ise, sadece bir dilin konuşulduğu bir ülkede yaşayan bir bireyin, kendi veya ailevi kararı ile başka bir dil edinip konuşması durumudur.

Dilbilimsel açıdan ise iki dillilik, dilin öğrenildiği zamana, öğrenim koşullarına, iyi bilinme seviyesine ve iki dil arasındaki ilişkiye göre dört etmen altında sınıflandırılmaktadır. Şimdi bu sınıflandırmalara kısa bir göz atalım.

1. Zaman ile kastedilen, ikinci dilin öğrenilmesine ne zaman, hangi yaşta başlanıldığıdır. Genel olarak zaman etmeni açısından iki ayırım yapılır: ikinci dilin doğumdan itibaren anadiline paralel bir şekilde öğrenilmesi (*synchron*) ya da ikinci dilin daha sonra öğrenilmesi (= *konsekutiv*). Almanya’da doğan ve evlerinde Türkçe konuşan Türk kökenli çocukların çoğu, ikinci dilleri olan Almanca’yı daha sonra, ya çocuk yuvasında ya da – en kötü ihtimalle – okula başladıktan sonra öğrenmeye başlıyorlar. İkinci dilin anadile paralel öğrenilmesinde ise anne-babanın anadillerinin ayrı olmasının getirdiği bir zorunluluk var. Bu durumda “bir dil bir birey” prensibi önemlidir. Çocuğun her iki dili de anadili olarak öğrenebilmesi için annenin ve babanın çocuklarıyla sadece kendi anadillerinde konuşması şarttır. Bu demek değildir ki sadece anne-baba çocukla bu dillerde konuşmalıdır. Bu işi çocukla yoğun ilgilenen diğer insanlar da (nine, dede veya bakıcı gibi) üstlenebilirler.

2. Öğrenim şartları ikinci dilin kurumsal bir destekle mi, yani okulda veya herhangi bir kursta mı (= *gesteuert*) yoksa kurumsal bir destek olmadan mı (= *ungesteuert*) öğrenildiğini içerir.

3. İkinci dili konuşma ve bilme derecesi geniş bir yelpaze gibi değişik seviyeler içermektedir. Bir insanın iki dillilik seviyesi belirlenirken, bu seviye, her iki dili de çok iyi bilmesinden, ikinci dili pasif, yani sadece okuyabilir olması durumuna kadar çeşitli dereceleri kapsar. İlk önce her iki dili de iyi bilme ve konuşma durumu (= *additiv*) ile zamanla ikinci dilin anadilin yerini alma-

Yine iki dillilik üzerine

Dr. Songül ROLFFS
Giessen

sı, anadilin zayıf kalması (= *subtraktiv*) durumu arasında bir sınıflandırma yapılmaktadır.

Hem anadili hem ikinci dili iyi bilme durumu da yine değişik derecelere ayrılır. Her iki dili de akademik seviyede çok iyi bilmeye, yani sadece anadilini konuşan bir dilli bir insanın anadili seviyesine eş tutulacak bir seviyeye – ki bu seviyeye ulaşmak hemen hemen imkansızdır – simetrik, yani birbirine eş durum (*symmetrisch*) denilir. Diğer durum ise, her iki dil de iyi bilinip, ama duruma ve konuya göre bir dilin diğer dile daha üstün olmasıdır. Bu duruma da dengeli (= *balanced*) veya eş seviyede olmama (= *asymmetrisch*) denilir. Diğer bir olgu da iki dilin bir arada kullanılmasıdır (= *codeswitching*). Bu son olgu, iki dilde yetişen biri için, eğer konuştuğu insan da her iki dili biliyorsa normal bir durumdur. (“*Codeswitching*”e en güzel yazılı örneklerinden biri, örneğin “*Die Gaste*”nin 2. sayısındaki “*Eller Yıllık Göç ve Yarım Dilli Entegrasyon*” adlı Arslan Yalçın’ın yazısı gösterilebilir.) Ama eğer karşısındaki kişi kendisinin bildiği iki dilden sadece birisini biliyorsa, o zaman birey muhabatını tatmin edecek şekilde kendisini ifade edebilmede zorlanacaktır. Böyle bir durumda ise her iki dili de yarıyamalak bilme veya bilmeme (= *Semilinguismus*) diye adlandırılan olgu karşımıza çıkmaktadır ki, bu terimin doğru olup olmadığı da tartışma gerektiren bir konudur. Hangi edinim seviyesi ölçüt olarak alınıp da böyle bir yargıya varılabileceği oldukça tartışmalı ve sorunludur.

4. İki dil arasındaki ilişki: Eğer konuşulan anadil ve anadile eşgüdümle azınlık kültürü tutulan, öğrenilmesi istenilen “prestij” sahibi bir dil ve kültür değilse (Türkçe’nin Almanya’daki konumu gibi), bu durum çocukların anadillerini algılamalarını olumsuz etkilemekte ve hatta anadilini konuşmayı reddetmelerine bile neden olmaktadır. Bazan da tam tersi olup Almanca’nın ve Almanların reddedilmesine yol açmaktadır ki, bu da Almanca’nın iyi bir seviyede öğrenilmesini olumsuz etkilemektedir.

Kavramların öğrenilmesi, iki dillilik ve zeka gelişimi arasındaki ilişki

Bilhassa 50’li yıllarda oldukça yaygın bir düşünce, iki dilliliğin çocukları olumsuz etkileyeceği; iki dili de iyi

öğrenemeyeceği, kişiliklerinin gelişmesini engelleyeceği (*Schizophrenie*) yönündeydi; maalesef bu düşünce günümüzde de az da olsa hâlâ var ve anne-babalara çocuklarıyla sadece Almanca konuşmaları hâlâ eğitimciler tarafından bazı eğitim kurumlarında tavsiye edilmektedir (Bu ve buna benzer tavsiyelerin anne-babaların Almanca’yı ne kadar iyi bildikleri veya bilmedikleri düşünülmeden yapıldığı için, dilbilimsel ve pedagojik açıdan ne kadar yetersiz olduklarını açıklamaya gerek bile kalmıyor.). Ancak daha sonraları yapılan araştırmalarda bu tür düşüncelerin tutarsız olduğu, aksine iki dilli çocukların – eğer ki iki dilliliklerini elverişli ortamlarda, eğitim kurumlarının desteğiyle edinmişlerse (!) - bir dilli çocuklara nazaran daha zeki ve başarılı oldukları kanıtlanmıştır.

Kavramları öğrenirken Ferdinand Saussure’un teorisinden yola çıkarak dili ses imgesiyle, yani bir sözcükle bir düşünceyi, bir cismi birbirine bağlayan bir göstergeler dizini olarak algılayarak, dil, bir gösteren (= *signifiant* = ses imgesi) ile bir de gösterilen (= *signifié* = cisim, düşünce) öğelerinden oluşmaktadır.¹

Bir dilli bir çocuk anadilini öğrendiğinde sadece “*ağaç*” ses imgesini öğrenirken, iki dili öğrenen bir çocuk ise - aşağıdaki grafikte gösterildiği üzere - hem “*ağaç*” hem de “*der Baum*” ses imgesini, yani iki sözcüğü birden öğrenmektedir ve dolayısıyla bir cismin, bir düşüncenin sadece bir ses imgesiyle, yani bir sözcükle değil, iki veya daha fazla sözcükle adlandırıldığı/adlandırılabilirliğini öğrenmektedir.

Bu durumda iki dili de çocuk yaşta aşağı yukarı eş zamanda öğrenen çocuklar bir gösterilenin=cismin, düşüncenin birden çok gösteren=ses imgesi tarafından adlandırılabilirliğini kolayca kavrayabiliyorlar. Bu da iki dilli çocukların soyut düşünme yetilerini daha erken ve daha çabuk geliştirebilecekleri varsayımını desteklemektedir ve bu konuda yapılan araştırmalar da bunu göstermektedir.² (Bu tür varsayımlardan yola çıkarken tüm iki dilli yetişen bireylerin aynı sonucu gösterecekleri tabii ki söz konu-

su olamaz, çünkü nasıl ki tek dilde yetişen bireyler çeşitli etmenler dolayısıyla anadillerinde değişik derecede beceri ve başarı gösteriyorlarsa, bu durum iki dilli bireyler içinde geçerlidir.) Sayıları çok da olmasa, beyin ve öğrenme üzerine yapılan araştırmalar, bir bireyin somut veya soyut olsun, sözcükleri, kendilerini duygusal açıdan en iyi hissettikleri ortamda en iyi şekilde öğrendiklerini gösteriyor.³

Şimdi şöyle bir durumu düşünelim. Almanca’yı az bilen, yani anadili gibi iyi bilmeyen bir çocuk okula başladığı zaman başarı gösterme açısından anadili Almanca olan çocuklarla yarışmak zorundadır, yani kendisinden en azından onlar kadar başarı göstermesi beklenmektedir. Bu da çocuğu ister istemez strese sokmaktadır. Çocuk, ya elinden gelen tüm çabayı kullanarak bu yarışta kazanacak ya da bezgin bir şekilde kaybedecektir. Yapılan istatistikler de maalesef Türk kökenli çocukların ezici çoğunluğunun bu yarışta kaybettiğini, %25 civarında gencin hiçbir okul diploması almadan okulu terk ettiğini açıkça gösteriyor. Bu gerçek, bu çocukların daha tembel veya geri zekalı olduklarından kaynaklanmıyor, tam tersine mevcut eğitim sistemi bu çocukların öğrenmelerini destekleyecek, kolaylaştıracak, kendilerini iyi hissedecek bir ortam sunmadığından kaynaklanıyor.

Şimdi Saussure-Modeline tekrar geri dönelim. Eğer çocuk okulda bilmediği Almanca bir söz dizimi, yani sözcük (= gösteren) duyarsa, bu sözcüğün içeriğini, yani gösterilenin ne olduğunu bilmediğinden bu sözcük içerik olarak ya boş kalacaktır, dolayısıyla hafızaya geçmeyecektir, ya da bu sözcüğün içeriği “bulanık” kalacaktır; yani çocuk tam karşılığı olmayan, kendince karşılığı olabileceğini düşündüğü bir anlamı bu sözcüğe “uyduracaktır”. Okul süresince – anadili okulda gerektiği şekilde öğretilmediğinden - bu “boşluklar”, “bulanıklıklar” arttıkça başarı seviyesi de düşecek ve çocuğun öğrenme zevki, hevesi azalacak, yok olacak ve çocuk ister istemez okuldan soğuyacaktır. Konuştuğu bu dile de yukarıda sözünü ettiğimiz “*Semilinguismus*” yani iki dili de yarıyamalak bilmek adı verilecektir, daha doğrusu veriliyor. Peki bunu önlemenin çaresi var mı? Varsa, nedir? İstisnaları bir kenara bırakırsak bu sorunun en kolay çözümü bu çocukların anadili öğrenme süreçlerini kesmeden, anadilini ve ikinci dilleri olan Almanca’yı hem anaokullarında hem de okullarda – son sınıfa kadar⁴ – paralel öğrenmelerini sağlamaktır. Bu model de kaliteli öğretmen gerektirmektedir. Dolayısıyla Almanya’da üniversitelerde yaygın olarak Türkçe’nin öğretmenlik bölümlerinde okutulması ve öğretilmesi vazgeçilmez bir zaruriyet olarak daha da belirginleşiyor. Şu ana kadar sadece Essen-

³ Roth, Gerhard / Spitzer, Manfred / von Herder, Ralf Caspary (2008)

⁴ Burada kastedilen okullardaki Almanca dersleri gibi okutulmasıdır, yani nasıl ki Almanca birinci sınıftan başlayıp son sınıfa kadar okutuluyorsa anadilin de (müfredat saati daha az olabilir).

¹ Burada dilin pragmatik tarafını, yani bağlamı konu dışı bırakıyorum.

² Bkz. Leit-Villis, Anja:2008 ve www.zweisprachigkeit.net (05.01.2009)

Duisburg Üniversitesi'nde bu ders verilmektedir, o da sadece ilkokuldan sonraki okullarda öğretilmek üzere. Yani tabiri yerindeyse Almanların dediği gibi bu durumla "das Pferd wird von hinten aufgesäumt".

İstenilen şudur ki, olumlu şartlar altında, yani iki dilli çocukların sosyal, ekonomik, ailevi (anne-babanın eğitim seviyesi, çocuğun anadilinin gelişim derecesi, duygusal gelişimi) Almanca'ya ve Almanlara yönelik duygusal tutumu gibi önemli etkenler göz önüne alınarak Alman eğitim sisteminde çocuklara hem anadilleri hem de Almanca öğretilsin. Bu konuda yeterince deneyim ve metod var. Önemli olan bunların – gerekirse daha geniş kapsamlı bilimsel çalışmalar yapılarak – geliştirilmesi ve uygulanması! Bu talep de her şeyden önce siyasi bir talep olarak Alman okul sisteminin değişmesi gerektiğini bir kere daha gündeme getirmektedir. Yani okul

sisteminin bu öğrencilerin sorunlarına çözüm getirecek, ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Her şeyden önce anaokullarında iki dilli eğitimcilerin olması, ilkokul ve diğer okulların yarım gün yerine tüm gün hizmet vermeleriyle çocukları ve anne-babalarını zorlamadan hem anadillerini hem de Almanca'yı iyi bir seviyede (buna akademik seviye diyelim) öğrenmeleri sağlanmış olur. Pisa araştırmalarının da gösterdiği gibi Almanya'daki çocukların okul başarıları anne-babalarının eğitim seviyesine eşgüdümlü olduğundan, tüm gün ders veren okullarda çocuklara daha iyi şans eşitliği sağlanmış olur.

Sonuç olarak ta 80'li yılların başlarından beri üzerinde önemle durulan iki dillilik, iki dilde eğitim, anadilin öğretilmesi hakkında şunlar söylenebilir:

İki dillilik

- iki dili ve iki kültürü bilmek ve anlamaktır,
- bir dili diğerine nazaran daha iyi veya daha zayıf olmasıdır,
- iki dili bir arada kullanmaktır (codeswitching),
- iki dilde düşünmek ve hissetmektir,
- her iki dilin el kol hareketleriyle, iki dilin vurgu özelliğiyle konuşmaktır,
- çocukların becerisini veya zekasını zorlamak değildir, tam tersi geliştirmek demektir,
- öğretim metodunun ve öğretim sisteminin gelişmesi/değiştirilmesi demektir,
- anadiline sahip çıkmak demektir,
- zengin bir potansiyele ve kaynağa sahip olmak demektir,
- iki dillilik Avrupa'da istenilen

ve gerçekleştirilen normal bir olguyken, Alman okul sisteminin hala kabul etmediği; kabul etmek istemediği bir olgudur.

Kaynakça:

- Çelik, Hidir (Hg.) (1999): Mehrsprachigkeit. Aspekte und Standpunkte. Bonn
- Felix, Sascha (1982). Psycholinguistische Aspekte des Zweitspracherwerbs. Tübingen
- Leist-Villis, Anja (2008): Elternratgeber Zweisprachigkeit. Informationen & Tipps zur zweisprachigen Entwicklung und Erziehung von Kindern. Tübingen: Stauffenburg.
- Roth, Gerhard / Spitzer, Manfred / von Herder, Ralf Caspary (2008): Lernen und Gehirn. Der Weg zu einer neuen Pädagogik, Freiburg
- Saussure, Ferdinand de. Hrsg. von Charles Bally (2001): Grundfragen der allgemeinen Sprachwissenschaft. Berlin [u.a.], 3. Aufl.
- Spitzer, Manfred (2002): Lernen: Gehirnforschung und die Schule des Lebens. Spektrum Akademischer Verlag, Heidelberg
- Wode, Henning (2002): Psycholinguistik. Eine Einführung in die Lehr- und Lernbarkeit von Sprachen. Theorie, Methoden, Ergebnisse. Ismaning.

Çağdaş Eğitim ve Öğretime Açılan Pencere

Taner ATABEK

Kuzey Ren Vestfalya Türk Öğretmenler Derneği Başkanı

Son birkaç ay içinde, Birleşik Amerika'da patlak veren ve dünyaya yayılan "mali bunalım", tartışmaları uzun süre gündemde kalacağı ve tüm insanlığı yakından meşgul edeceğe benziyor.

1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılışı, arkasından da Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile kapitalizmin küreselleşmesine bakıp bazıları „yeni liberalizm“ adıyla yeni bir dünya düzeni oluşacağını varsaymışlardı. Ancak bu varsayım gerçekleşmedi.

Yüzyılımızın başlarındaki en çarpıcı gerçek şudur: Kapitalizm, geçen süre içerisinde, tek başına yeni bir dünya düzeni oluşturmaya kalkışı ve iletişim teknolojilerinden de yararlanıp küreselleşme sürecini hızlandırdı. Böylece „küreselleşme“, her şeyin metalaştırıldığı bir süreç oldu ve paranın totalitarizmi ön plana çıktı. Günümüzde paranın totalitarizmi konusunu, Almanya'daki kilise sorumluları defalarca dile getirdiler. Son zamanlarda, Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin genel başkanı Franz Müntefering de benzeri açıklamalarda bulundu. Onların bu uyarılarına kamuoyu tanık oldu.

Buna ek olarak, Kuzey-Güney arasındaki uçurum yıldan yıla daha da arttı. Kapitalizm, yeni teknik olanaklardan da yararlanıp ülkeleri ve halkları, kültürleri ve değerleri inanılmaz bir biçimde kendisine bağımlı kıldı. Ülkeler, yalnız ekonomik değil, sosyal, siyasal, ahlaki ve kültürel bir bocalama sürecine girdiler. Buna örnek olarak şu anda Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu gösterebiliriz.

Yeni liberalizm adına birçok ülkede devlet işletmeleri özelleştirildi, sosyal devlet anlayışı demode oldu. Sermayenin üstünlüğü ve sınırsız hareketi, IMF ve Dünya Bankası'nın mali ve parasal politikalarını kabul etme, örnek bir ekonomi politikası olarak öne çıktı.

Günümüzde eğitim ve öğretim koşullarının iyileştirilmesi, çağımızın genç insanının geleceğe donanımlı bir biçimde yetiştirilmesi için kaynak artırımı önerisinde bulunduğu zaman, nedense politikacılar hiç ek kaynak ayıramazlar. Fakat ekonomi uzmanları, 1929 Büyük Bunalımı'nda olduğu gibi, ekonomiyi kurtarmak için "önlem paketleri" öngörmektedirler. Nitekim, ekonomik krizi aşmak amacıyla devletler, kesenin ağzını açmaya başlamıştır. ABD'nde ve Avrupa'da, ekonomiyi kurtarmak için birçok "önlem paketi" tartışılıyor ve ekonomiyi kurtarma girişiminde bulunuluyor. Başta ABD olmak üzere birçok Avrupa ülkesi, yalnız özel bankalara ortak olmayı değil, aynı zamanda özel işletmelerden de büyük paralar karşılığında pay almayı düşünüyor. Yukarıda söz konusu olan ülkeler, yeni liberalizmin kuralları çiğneyerek, tekrar ekonomiye müdahale eden devlet olma yolunda hızla yürümektedirler. ABD'nde Bush Hükümeti, ekonominin daha fazla felce uğramaması için bazı bankaları devletleştirdi, bazı sigorta şirketlerini büyük paralar karşılığında satın almak zorunda kaldı. Obama, iş başına geldiğinden beri, ABD ekonomisini biraz olsun rahatlatmak için 850 milyar Dolar'lık önlemler paketini senatodan geçir-

meye çalışıyor. Almanya, banka sistemini ayakta tutabilmek için devlet olarak 500 milyar Euro ayırdı. Arkasından Federal Hükümet, ekonomisini biraz olsun canlandırmak için 50 milyar Euro değerinde ikinci önlemler paketini onayladı. Hatta üçüncü önlemler paketinin de gündeme geleceği tartışmaları başladı.

Önde gelen ekonomistler, bugün, "küreselleşmenin" ABD'nin zararına işlediğini haykırıyorlar. Bu büyük kriz, küreselleşme kurallarına aykırı da düşse, ABD'ni kendi ekonomisini korumak için himayeci önlemleri almaya zorlayabilir. ABD'nin ekonomisini iflasa sürükleyebilecek diğer önemli neden ise hiç şüphesiz, onun dünya gücü olması ve bu gücünü sürekli kılabilen ve dünyadaki gelişmeleri kendi yararına biçimlendirebilmek için yaptığı zorunlu büyük askeri harcamalarıdır.

Dünyanın ideolojik farklılıklara dayalı iki kutuplu olma özelliği sona erince, "bilgi üreten ülkeler" ve "mal ve hizmet üreten ülkeler" olmak üzere yeni bir dünya düzeni oluştu. Bilgi üreten ülkeleri ABD ve İngiltere konuşan diğer devletler, mal ve hizmet üreten ülkeleri ise Çin ve Hindistan'ın yanı sıra, Asya-Pasifik kıyısı ülkeleri oluşturuyor.

21. yüzyılda oluşan küresel bilgi ekonomisi, işgücünde belirli temel yetenek ve beceriler aramaktadır.

Günümüz insanı, çokuluslu ortamlarda en az üç-dört dil konuşabilmek (anadili/Almanca/İngilizce); değişik kültür ve inançlara sahip olan insanlarla çalışabilmek, sorumluluk almak, ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkları ya da fikir ayrılıklarını uzlaşma içinde gidermek, karar mekanizmasına katılabilme cesareti göstermek, siyasal ve toplumsal alanda etkin olmak, demokratik kurumların işleyişine katkıda bulunmak, hem meslek alanında hem de birey olarak kendini yaşam boyunca sürekli yenilemek ve çağımızda gelişen yeni bilgi teknolojileri hakkında gerekli yetenek ve becerilere sahip olmak durumundadır. Almanya'da yıllardır eğitim ve öğretim alanında bir türlü gerçekleştirilemeyen reformlar karşısında bizim açımızdan ne gibi adımlar atılmalıdır ki, içinde yaşadığımız toplumun bireylerini oluşturacak insanlar böyle yetenek ve becerilere sahip olabilsinler? Yine sivil toplum örgütleri ya da birey olarak ne gibi sorumlulukları yerine getirmeliyiz ki, özlemini duduğumuz gelecek gerçekleşebilsin?

Yalnız bu arada, Almanya'da yaşayan Türklerin entegrasyonu üzerine, Berlin Enstitüsü tarafından yapılan sözde bilimsel bir araştırmanın sonuçlarının tartışıldığını unutmamak gerekir! "Dört yıl önce yapılan araştırmanın sonuçlarına göre - en uyumsuz grup- Türkler!" Artık günlük konuşmalarımıza bir sözcük daha eklendi: "Uyumsuz". Hala önyargılarda bir değişiklik yok! Yazık! Gel de Hoca'yı anımsama!

Bu konulara gelecek sayılarımızda tekrar değineceğiz...

Göçmenlik ve Şiddet

Dr. Hakan AKGÜN

Migranten-Gewalt

Täglicher Terror auf Berlins Straßen

FOCUS Online, 05.03.07

Gewalt in Familien macht Kinder von Migranten kriminell

U-Bahn-Schläger spricht im Knast

Mein Vater hat mich geprügelt!

Bild.de, 04.01.2008

Göçmen gençlerin şiddete yatkınlığı Almanya kamu oyununda son zamanlarda en çok tartışılan konulardan biri. Aile içi şiddet bu konudaki tartışmaların ağırlık noktasını oluşturmakta ve aynı şekilde aile içi şiddetin kaynağının ise kültürel nedenlere dayandığı iddia edilmektedir. İşte son günlerde sık sık okuduğumuz haber başlıklarından bazıları:

Gerçekten öyle mi? Göçmen kökenli olan bizler ve bizim çocuklarımız kendi kültürümüzün kurbanları mıyız? Yoksa bunların hepsi kuzu gibi uysal olan biz göçmenlere yönelik karalama politikasının ürünleri mi?

Ne yazık ki olay yukarıdaki soruları kolayca evet veya hayır şeklinde yanıtlayabileceğimiz kadar basit değil. Şiddetin ortaya çıkmasında rol oynayan etmenler çok yönlü. Şiddetin çocukların eğitim sürecinde bir çözüm şekli olarak gösterilmesi doğal olarak şiddetin ortaya çıkmasını güçlendiren etmenlerden biridir. Ama bunun yanında sosyo-ekonomik durum, düşük eğitim dü-

zeyi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan gelecek kaygısı, kabul edilmeme ve dışlanma duygusu, cinsiyet, gençlik dönemi bu bağlamda aklıma gelen etmenlerden bir kaç tanesi. Hiç bir ciddi bilimsel araştırma bir kültür veya din etmeninin başlı başına şiddetin ortaya çıkması için belirleyici olduğunu ortaya koymamıştır. O nedenle şiddetin kaynağının belirli göçmen gruplarının kültüründe olduğu savı olayı basite indirgemek, şiddetin ortaya çıkmasını güçlendiren bir çok etmeni gözardı etmek anlamına gelmektedir.

Eğer durum bu kadar basit olsaydı en şiddet yanlısı kuşak birinci kuşak olması gerekirdi. Çünkü onlar bütün sosyalizasyonlarını kendi ülkelerinin kültürlerinde geçirmiş ve bu mantıkla en çok şiddete yönelik çözümler üretmesi gereken kesimdi. Fakat tam tersi ortaya çıkmış ve birinci kuşak yerli Alman toplumuna kıyasla bile daha az şiddete başvurmuş ve daha az polis kayıtlarına geçmiştir. Gerçekten bu durum sosyoloji

dalında bilimsel araştırmalara konu olması gereken bir fenomendir.

Bu durumun ortaya çıkmasında bence birinci kuşağın kaderci yaklaşımı, göçmenlik olgusunu bir kaç senelik geçici bir süreç olarak görmeleri, gurbette karşılaştıkları dışlanma ve haksızlıkları yılda bir kere de olsa izin döneminde parasal göstergeler yoluyla kendi ülkelerinde telafi etme eğilimleri muhakkak önemli olmuştur. Bunun yanında buradaki bölümünü Alman eğitim ve öğretim kurumlarında geçiren 2. ve 3. kuşaktan aynı şekilde karşılaştıkları dışlanma ve haksızlıkları kaderci bir anlayışla sineye çekmelerini beklemek gerçekçi olmaz. Çünkü onlar bütün bu haksızlıkların ve dışlanmaların kısmetle veya kör talihle açıklanamayacağını ve karşı konması gerektiğini birinci kuşaktan farklı olarak devam ettikleri Alman eğitim ve öğretim kurumlarında öğrenmişler ve öğrenmektedirler. İşte ne yazık ki şiddet bazı gençler tarafından bir karşı çıkma

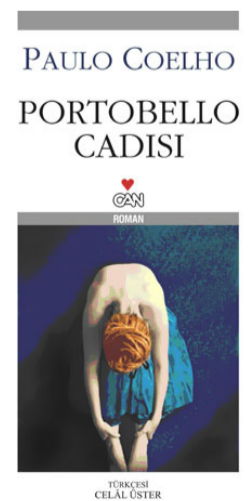
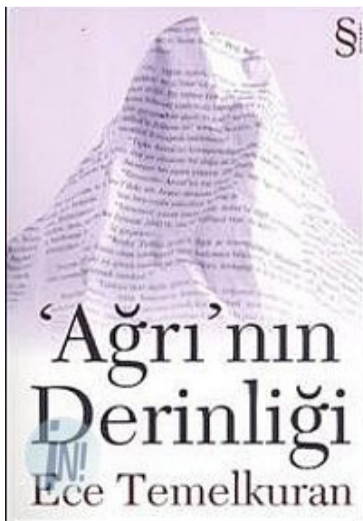
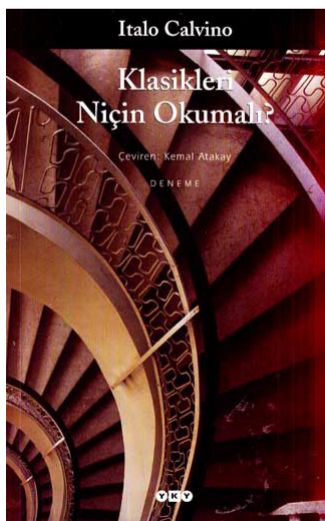
metodu olarak kullanılmaktadır.

Göçmenlik ve şiddet olgusuyla ilgili bu düşüncelerimin şiddeti haklı çıkarmak olarak algılamasından endişe ettiğim için konuya biraz daha açıklık getirmek istiyorum: Şiddet hiç bir şekilde hoş görülemez ve kabul edilemez! Benim bu düşüncelerimi dile getirmekteki amacım şiddetin oluşmasındaki etmenleri anlamak, fakat hiç bir şekilde şiddeti anlayışla karşılamamaktır. Bu bağlamda şiddetin oluşmasını önlemek için öncelikle eğitim ve öğretim sistemindeki haksızlıkların ve ayrımcılığın önlenerek gençlerin sokaklarda işsiz güçsüz ve hedefsiz olarak dolaşmalarını engellemek gerekmektedir. Çünkü eğitim şiddete karşı en etkili önlemdir.

Doğal olarak tüm suçu karşı tarafa yüklemek de olayı basite indirgemek anlamına gelir. Bu bağlamda, bir anlamda kendi kültürümüzle ilgili bir özelleştirme yapmadan da geçemeyeceğim: Türkçe'deki deyimlerimizi ve atasözlerimizi kültürel birikimimizin söylemleri olarak algılayacak olursak, şiddeti hoş gören ve çözüm yolu olarak gösteren söylemlerin yaygınlığını itiraf etmemiz gerekir. "Kızını dövmeleyen dizini döver", "dayak cennetten çıkmadır", "silah namustur", "namusu kan temizler", "elinin tersiyle vurmak", "elini korkak alıştırmamak", "gözünü oymak", "sacına başını yolmak", "kan kusturmak", "kıcına tekme vurmak" bu konuyla ilgili bir çırpıda aklıma gelen deyimler ve atasözleri.

Böylece çuvaldızı başkalarına batırırken iğneyi de kendimize batırmış olduk! Bütün bu şiddet içeren söylemlerin gençlerimizin şiddete yönelmelerindeki payı ne kadar acaba?

Dost Kitabevi
Münsterstr. 17/19
44145 Dortmund-Zentrum
Tel: 0231 – 863 49 41

Tiyatro Hakkında Can Sıkıcı Bir Makale

Aydın IŞIK
Arkadaş Tiyatrosu
Genel Sanat Yönetmeni

Böyle bir platformda sınırlı bir cümle sayısı ile böylesine iddialı ve aslında daha fazla yer ve zamana ihtiyacı olacak bir konuyu derinine inerek incelemek zor olacak, ama elimden geldiğince toparlamaya çalışacağım.

Tiyatronun tarihçesine girilirse – ki böylesi makalelerde tarihi açıklamalar okuyucu olarak beni de korkutur, ama telaşa gerek yok uzun sürmeyecek– başlangıcı için kesin bir zaman verilebilir mümkün olmasa da, akla makul gelen bir tez, insanın daha mağaralarda yaşayıp en büyük lükslerinin yakalanan avın etinin tuz eşliğinde ateşte kızartılması olduğu dönemlerde (*günümüzdeki mangalın ilk versiyonu olur*), avlanma anında başlarından geçenleri diğerlerine tüm vücut dillerini de kullanarak anlatmaları ile başladığını söyler. Yani ailesini ya da kabilesini doyurabilmek için geyik avına çıkmış ilkel bir arkadaş, bu av sırasında başka yırtıcı hayvanlarla karşılaşarak farklı tehlikeler atlattıysa, kendi ortamına döner dönmez bu durumu amatör ruhla hazırlanmış kendi rejisi ile hem kendisini, hem zıplamakta olan geyiği hem de ona kafayı takmış yırtıcı hayvanı oynardı. Yani bu şekilde bundan binlerce sene sonra onun hayatına göz dikmiş yırtıcı hayvan sayesinde bir sanat dalının doğacağını tahmin bile edemezken tiyatronun ilk adımlarını atmış oluyordu. Bir tiyatro emektarı olarak bu avcı arkadaşına saygımız hala sonsuzdur.

Bundan sonraki yüzyıllarda, artık dini törenlerde de dans eşlikli sahne gösterilerinin gündeme gelmesi ile tiyatro da yavaş yavaş bir sanat dalı olarak ortaya çıkmaya başladı. Tiyatronun ilk oyun formundaki büyük adımları antik yunan döneminde atıldı. Daha milattan önce 6. yy'dan itibaren dram ve 5. yy'dan itibaren de komedi türü oyunlara rastlanmaya başlandı. Daha geçen yaz gezdiğimden gitmeyenlere tavsiye ederim, ilk tiyatro sahnesi de yine Atina'da milattan önce 5. yy'da inşa edilen *Dionysos Tiyatrosu*'dur. Bundan 2500 sene önce konulmuş mermer taşların üzerinde oturup o sahneye bakmak insanın ruhunu okşayan bir duygu, meraklılarına tavsiye edilir.

O dönemden sonra zaten “yürü ya kulum” desteği ile bu sanat dalı da aldı başını gitti. Yine tiyatro denince akla gelen ilk isim tabii ki Shakespeare oluyor. Şimdi bunun nedenine de inerek; düşünün ki 52 sene yaşamış, ilk oyununu 25 yaşında yazmaya başlamış, kayıtlara göre son oyununu da 49 yaşında tamamlamış. Kısa bir matematiksel hesapla bu 24 seneye 37 tiyatro oyunu oluyor. Yani yine basit bir bölme işlemi ile karşımıza senede 1,5 oyun yapıyor ki, kendisi sadece yazma ile bırakmayıp oyunların sahnelenmesini de sağlamış. Bunun yanı sıra yazılan sonetler de cabası. Tabii yazılan eserin sayısı kalitesini göstermez, benim de, hüznümlü olduğu bir gecede 30'a yakın şiir yazan tanıdıklarım oldu (*ya da yazdıklarımın şiir ol-*

duğunu iddia eden diyelim). Fakat eğer ki Shakespeare'in herhangi bir oyununu okumuş ya da izlemişseniz, tiyatro dalındaki bu tartışılmazlığı anlıyorsunuzdur.

En tanınmış örneklerden gidersek, kaç kere okursak okuyalım, Romeo ve Jülyet'de, her ne kadar oyunun sonunu bilesek de Jülyet'in Romeo'ya yolladığı haberin ulaşacağını sanırız son ana kadar, ya da Otello Desdemona'yı boğamadan Emilia'nın gelmesini bekleriz, ya da Hamlet'in Laertes ile yaptığı mücadelede o zehirli kılıçtan yara almamasını umut ederiz. Bu da Shakespeare'in yazım kalitesini gösterir, çünkü bir oyunda okuyucuyu ya da seyirciyi son ana kadar hikaye ile yaşatabilmek kolay değildir. Ve Shakespeare'i Shakespeare yapan da bu olmuştur. Artı bir de kullandığı benzeri zor bulunur edebi dil. Ne yazık ki Türkiye'de özellikle yabancı oyunların çevirilerinde bazen özensizlik gözlenirse de iyi bir arama ile oyunların hakkını veren çevirilere de rastlanabiliyor. Artı yine dil zenginliği açısından Shakespeare oyunlarının Almanca çevirilerini özellikle tavsiye ederim.

Sanki konudan çıkıp Shakespeare danışmanlığına dönmüş gibi oldum, ama belki de yukarıdaki açıklamalardan sonra içinizden birisi çıkıp ilk defa bir tiyatro oyunu okuyacak ve ilgisini çektiğinden daha sonra ilk defa tiyatroya da gidecektir ki, bu da bizim için bir kazanç olur.

Tiyatro dehalarına daha sonraki yüzyıllarda tabii ki niceleri de eklendi, Schiller, Goethe, Tschechow, Büchner, Bertolt Brecht bunlardan yalnızca bazıları. Ve bu insanları birleştiren nokta yazdıkları oyunlarla insanlara bir şeyler anlatmaya çalışmalarıydı. Tiyatronun dünyayı değiştirebileceğine inanıldığı zamanlarda insanları sosyal ve politik duyarlılığa itmeyi başarmış oyunlar çok olmuştur.

Tabii yukarıda bahsedilen bu emeklerin, ava çıkmış ilkel insandan Shakespeare'e, Schiller'den günümüze kadar sanatın bu gösteri tarzının en olmazsa olmazı da seyircidir. Ve burada da işte biz tiyatro ile uğraşanların sayfalarca ağlayabileceği dert başlıyor. Yine baştaki örneğe dönersek, elinde mızraklı avcı sabahtan akşama kadar geyik gibi sağdan sola zıplamış, bir tane bile izleyeni olmayınca ayaklarına yazık edecektir sadece. Ve bu avcıdan bu yana seyirci-

sizlik tiyatronun hep kaderinde olmuştur. O yüzden “*ben bu işten acayip para kazanacağım*” diyen akli başında hiç kimse de bu işle uğraşmamıştır.

Burada yaşadığımız için Almanya'yı göz önünde tutarsak; tiyatro kültürü çok gelişmiş bir ülke. Her sene ülke bütçesinden milyonlarca euro sadece tiyatro için ayrılıyor. Özellikle şehir ya da devlet tiyatrolarına gitmiş olanlar bilirler, bu sanat dalı açısından hemen hemen hiç bir masraftan kaçınılmıyor. Ama bunlar tabii devlet destekli tiyatro binaları. Bunların haricinde bir de özel tiyatrolar geliyor ki, bunlar da tamamen seyirci destekli ayakta kalmaya çalışan tiyatrolar oluyor. İçlerinden ila ki yine de devlet desteği alanlar var, ama bu destek genelde kira, elektrik gibi ana masrafların gitmesine yeterli oluyor. Bir oyun sahneye koyabilmek içinse bu tiyatroların oyunlarını izlemeye gelen seyircilere ihtiyacı var.

Köln'de mesela yirminin üzerinde özel tiyatro mevcut ve kimi oyunlarda seyirci sayısı 10'u bile geçmiyor, oyun her ne kadar iyi olsa da (*bu arada 2008'in en sevilen lafi olan “ekonomik kriz” sonucu bu sayı 2009'da 10'un da altına inecek gibi ya hadi hayırlısı*). Hadi tamam bunlar Alman tiyatro evleri olduğundan en azından ulaşabilecekleri kitle de Almanca konuşan kitle. Yani her yeni çıkan oyunda daha da fazla seyirci geleceği ümidi yine de kalıyor.

Ama eğer ki Almanca konuşan kesime bir oyun çıkarmıyorsanız, mesela Türkçe bir oyun çıkarıyorsanız, işte o zaman seyirci sorunu ile daha da acı tanışıyorsunuz. Çok basit bir örnek vereyim; 2004 senesinde 22 kişilik bir kadro ile Haldun Taner'in “*Keşanlı Ali Destanı*” oyununu oynadık. İlk iki gösteri zaten oynayanların tanıdık, eş, dost ve akrabaları sayesinde gayet dolu geçti ve sonraki gösterilerde tabii ki Türkçe konuşan tiyatro seyircisine kaldık. Burada da hatırladığım bir akşam gösterisinden bahsedebilirim. Köln-Ehrenfeld'deki sahnemizde o akşam oyunu oynamaya başladığımızda salonda sadece 8 seyirci vardı. Biz ise sahnede 22 kişiydik. Yani bir çift kale maç yapsak, karşılaşmayı farklı kazanırdık, hatta karşı tarafı ezerdik, öyle bir sayısal çoğunluğumuz vardı.

Köln Arkadaş Tiyatrosu ve Berlin Tiyatrom yirmi senenin üstünde seyircilerine Türkçe oyunlar sahneledi ve sun-

maya çalıştı. Seksenli ve doksanlı yıllarda ülke genelinde yapılan turnelerde büyük bir oranda bu başarılı da. Tabii o zamanlar insanların kendi dillerinde bir gösteri izleme isteği Türkçe televizyon kanallarının da eksikliğinden dolayı ön planda geliyordu. Fakat ne yazık ki son 5-10 senede Türkçe oyun izleyen seyircide büyük bir gerileme yaşanıyor. Ne yazık ki insanlarımızı televizyonlarının ve dizilerinin önünden kaldırmak çok zor hale geldi. Ve bu sanata kendini adanmış, bir oyunun haftalarca provasını yapan bir insan olarak, çıkan emeği bazen hatta 3-4 kişi önünde oynamak zorunda kalınca önünde iki alternatifin oluyor. Ya bu işten soğuyacaksınız ya da hedef kitleni ve seyirci kitleni değiştireceksiniz. Bu yüzden Arkadaş Tiyatrosu da son senelerde yine yabancı kökenli kimliğinden uzaklaşmadan Almanca oyunlara ağırlık vermeye başladı. Burada tabii farklı kültürlerin birleşmesi, yaklaşması açısından üstlenilen misyon da farklı oluyor, bizi motive ediyor. Ama yine de gönül ister ki tekrar Türkçe bir oyunla da seyircilere ulaşabilelim.

Bu arada belki içinizde duyanlar olmuştur, Türkçe oyunlarına yine de devam eden Berlin “*Tiyatrom*”, şehir bütçesinden gelen yardımın kesilmesinden dolayı ne yazık ki kapanmanın eşiğine gelmiştir. Umarım ayakta kalmayı başabilirler. Arkadaş Tiyatrosu da 2003 senesinden bu yana aynı destek olmadan inatla oyunlarını sürdürmektedir, o yüzden Berlin Tiyatrom'daki arkadaşların da pes etmemelerini umut ediyoruz.

Televizyonun icadından sonra da “*tiyatro artık bitmiştir*” denmişti, ama tiyatro sanat dalı olarak var olmaya devam edecektir, kimi zaman azalıp kimi zaman çoğalsa da bir tiyatro salonuna girip bir kaç metre ötesinde, oyuncuların terlerini görebilecekleri mesafede onlara yeni dünyalar gösterip farklı hikayeler sunmuş oyunlardan etkilenmiş ve bunu tekrar yaşamak isteyen tiyatro izleyicisi her zaman var olacaktır. Mesela siz de sabır edip bu yazıyı sonuna kadar okuduysanız, kendinize bir iyilik yapın ve yakın zamanda bir tiyatro oyununa gidin.

Tiyatro ile uğraşanlara da Çetin Altan'ın o müthiş cümlesini hatırlatırım: “*enseyi karartmayalım*”.

Nereden Çıktı Bu Tiyatro 'ATG'?

Başlık tümcesini komik bulabilirsiniz, ama bu yazıyı okuduktan sonra bizdeki tiyatro olgusunun ciddiyetini hemen kavrayacaksınız.

Göttingen Alternatif Tiyatrosu (ATG e.V.), 1991 yılında, Göttingen ve çevresinin ilk ve tek amatör Türk tiyatrosu olarak doğup, zamanla çok kültürlü bir yapıya bürünmüştür. Burada değişik kül-türden insanlar bir araya geliyor ve tiyatro oyunları sahneliyorlar.

1992 yılında, "Junges Theater" gibi ciddi bir tiyatrodaki ilk uzun oyununu (*Adaleti Arayan Adam* /Ergün Tepecik) sahneleyen ATG'nin oyuncularını ilk ve ikinci kuşak Türklerden oluşuyordu. Yaşamında hiç tiyatroya gitmemiş insanlar, yani işçi aile babaları ilk kez tiyatro sahnesindeydiler. Oyun Türkçeydi. Buna karşın ikiyüz kişiye yakın seyircinin yarısı Almandı. Ama, bundan sonraki tüm oyunlar Almanca olarak sahnelendi.

Değişik kültürden emekçilerin yaşadığı bir ülkede multikültürel tiyatroların işlevi nedir? Yönetmeliğinde kültür, eğitim, sanat ve politik etkinliklere açık olan ATG ne üretti, ne üretiyor?

Herşeyden önce ATG'nin alışılmadık amatör veya profesyonel tiyatrolarla karşılaştırılmaması gerekiyor. Oyunları profesyonelce sahneye aktardığımızı da savlamıyoruz ya da profesyonel oyuncular yetiştirmek gibi bir hedefimiz yok. Buna karşın, içimizden profesyonel Alman tiyatro okulunu bitiren ve şimdi İstanbul'da Türk dizilerinin oynayan (Orhan Kılıç), Alman dizilerine senaryo yazan (Arzu Özer), RTL televizyonu kamera ardında görev alan (Vedat Arın) gibi gençler çıktı. Bizdeki tiyatro çalışmalarının temeli karşılıklı öğrenmek ilkesine dayanır. ATG'nin değişik kültürden insanlar yapısı altında, insanlara buluşma ortamı yaratmak, bilgi birikimlerinden yararlanmak ve bilgi değişimini sağlamak doğrultusunda çalışmalar yapılır. Özellikle gençler, diğer kültürleri tanımakla kal-mıyor, onlarla birlikte öğreniyorlar.

Tiyatro, toplum önünde karşılıklı konuşmaktır. Almanlar ve değişik kültürden insanlarla bağlantı kurmak ve dayanışmaya hazır olmak tiyatromuzun temel ilkelerindedir. Başka önemli bir noktada kendi öz kültürümüzü iyi tanımak ve kültürümüz üzerinde araştırma yapıp bunu topluma yansıtmaktır. Bize gelen Türk gençlerinin birçoğu öz kültürleriyle ancak izin aylarında Türkiye'ye gittiklerinde karşılaşıyorlar. Bunlardan bir kesimi Türkçeyi doğru dürüst konuşmuyorlar. İşte bu noktada biz tiyatro aracılığıyla dilimizi, yazınımızı, sanat ve kültürümüzü tanıtır karşılıklı konuşmaya ve tartışmaya olanak

sağlıyoruz.

Tiyatro oyunlarının içeriği, başta ATG'nin kurucusu, oyun yazarı ve yönetmeni Ergün Tepecik olmak üzere dernek üyelerinin düşünsel katkılarıyla belirgenleşiyor. Belirli bir toplumsal anlaşmazlığı veya toplumsal sorunların odak noktasını kamu oyununun dikkatine sunmak çok önemlidir. Çünkü, çoğu zaman Almanların Almanlarla oturup yabancılar sorunlarını tartışarak verimsiz çözüm projeleri ürettikleri gözlemleniyor. İşte bunun yanlışlığını gören bizler, onlardan başka türlü eylem sergiliyoruz. Sorunlarımızı kendimiz ele alıp, bunların üzerinde tartışarak düşünce üretiyor ve bunları tiyatro oyunu tarzında kamu oyuna aktarıyoruz. Çoğu kez, gülmece öğelerini kullanıp, gülerken düşünüyor, düşünürken gülüyoruz... Türk Yatak Odasında Alman Bürokrasisi - 2005 (Foto: Vedat Arın, Ebru Tepecik ve Meltem Koç)

Bir memleketin eleştirisi bir bakıma o ülke insanların uyguladıkları kural ve davranış biçimlerini içermektedir. Değişik kültürden insanları, ne konuk-sever iyi komşular olarak algılamak, ne onların enfes yemeklerine veya egzotik danslarına hayran olmak, ne de onları baskı altında tutulan, dışlanmış zavallı kurbanlar olarak göstermek yabancılar sorununu çözmemiştir. Önemli olan, bu değişik kültürden gelen insanların geldikleri ayrı ekonomik ve sosyal düzene göre değerlendirmektir. Bu insanların da aynı Almanlar gibi değişik kökenli sorunlarının olduğunu, ve bu insanların Alman toplumunda kendi ilgi alanlarına giren demokratik haklarının ciddiye alınmasının zorunlu olduğunu görebilmek önemlidir.

İşte, bir iletişim aracı olarak kullandığımız tiyatro, bu insanların ilgi alanlarını, içinde buldukları yaşam koşullarını ve toplumsal anlaşmazlıklarını kamu oyuna yansıtmak üzerinde düşünmeye zorluyor.

Yöntem olarak tuttuğumuz yol, büyük politikalar üretmek yerine, tabandan gelişen kü-çük adımlarla yolumuzda ilerlemektir. Yani "Tabandan gelişen uğraş" bizim parolamızdır. Tiyatro oyunları insanlara buldukları ortamda -çevremizdeki komşulara, iş arkadaşlarına, öğretmenlere vs.- erişmeye çaba gösteriyor ve bunu başardığımızı sanıyoruz.

Hedefimiz birlikte öğrenmektir. Belirlenen bu hedef, Berlin hükümetinin tepeden inme yabancılar politikası ve entegre anlayışından daha etkili ve başarılı oluyor.

Bilgi için e-posta adresi: alternati-ves.theater@arcor.de

www.a-t-g.de/ Tel.: 0551 3816126

Berlin'de TİYATROM

Yekta ARMAN

TİYATROM 1984 Ekim'inden bu yana (2009 yılı yirmibeşinci kuruluş yılımızdır) Berlin Kültür Senatörlüğü'nün mali desteğini alarak sanatsal etkinliklerini 2008 yılının Ocak ayına kadar sürdürmüştür. 2008 Ocak ayından itibaren almış olduğu mali destek herhangi bir uyarı yapılmadan kesilmiş ve neden olarak "Berlin kültür ve sanat politikasına uymamakla ve çağdışı kalmakla suçlanmış". Bunun üzerine yapılan itiraz sonuçsuz kalmış ve TİYATROM'a ayrılan bütçenin Ballhaus Naunynstr'ye aktarıldığı belirtilmiştir. TİYATROM Bir yıldır (Ocak 2008- Ocak 2009) kendi imkanları ile ayakta kalma savaşını çok zor şartlarda sürdürmektedir.

Türklerin en yoğun olduğu Avrupa kenti Berlin'de çeşitli kültürel etkinliklerin yanında TİYATROM bu güne kadar sergilediği tiyatro ürünü ve düzenlediği söyleşi, müzik, edebiyat geceleriyle Berlinli sanatseverlerin gönlünde ayrı bir yer tutmasını başarmıştır.

Profesyonel tiyatro anlayışı içinde çalışmalarını yürüten TİYATROM, bir yandan Türkçe'nin güzelliğini çağdaş sanat kavramı içinde yoğurup yetişkinlere ve çocuklara iletmeyi, diğer yandan da profesyonelliği ve sürekliliği geliştirerek seyircilerin karşısına düzenli bir programla çıkmayı amaçlamıştır. Tiyatro bir sanat türü olmakla beraber, aynı zamanda toplumlar arası ilişkilerde politik, sosyal ve eğitsel bir köprü görevini de üstlenmelidir. Bunun bilincinde olan bir tiyatro, burada yaşayan Türk topluluğunun gerek kendi içindeki, gerekse Alman çevresiyle olan ilişkilerinde ortaya çıkan sorunlara da ayna olma görevini yerine getirebilmelidir. Berlin'de yaşayan üçyüzbin yabancıların örnek bir sanat kurumu olarak gösterdiği Tiyatrom, gerektiğinde oyunlarını Almanca da sergileyerek, Alman ve diğer yabancı seyirciyi aynı çatı altına çekmeyi başarmış, toplumlar arası kültür alış-verişinde gerçekten etkin bir köprü görevini de bilinçli bir sorumluluk duygusuyla üstlenmiştir.

1994 yılı Mart ayında UNESCO'nun, başarılı çalışmalarından dolayı TİYATROM'u ödüllendirmesi, bizler için ayrıca bir övünç kaynağıdır.

Ayrıca TİYATROM'da 120 genç düzenli olarak uygulamalı tiyatro eğitimi almaktadır. Gençlere sunduğumuz diğer sanatsal çalışmalar, halk dansları ve modern danstan örnekler. Yine çocuklar ve gençler için çok sesli çocuk korosunda şuan 20 çocuğumuz ders almaktadır.

TİYATROM ayrıca Tusch projesinde Kurt-Löwenstein Schule ile 1 yıldır ve Halk Yüksek Okulları bünyesinde gençlerle ilgili 4 projede de çalışmalarını sürdürmektedir. (Senat für Schulwesen, Senat für Bildung und Kultur)

Yetişkin oyunlarının yanında tiyatromuzda düzenli olarak çocuk oyunları da sergilenmektedir. Büyük ilgi gören çocuk oyunları, TİYATROM bir bakıma geleceğin büyük seyircilerini de yetiştirmektedir.

Sunduğumuz etkinlikler :

Oyunlar: Sahne bir dilin en iyi ve en güzel kullanılması gereken bir yer olduğu için, dilimizi yaşatmak, unutturmamak ve bizden sonraki kuşaklara aktarabilmek için hazırladığımız oyunları Türkçe sunuyoruz.

Çocuklar için hazırladığımız oyunları onların kendi günlük hayatlarında da olduğu gibi iki dilli sunuyoruz(Türkçe Almanca) İki dilli paralel kullanarak hem kendi kültürlerini, hemde içinde yaşadığı toplumun kültürünü öğrenmelerine olanak tanımaya çalışıyoruz.

Gençlik oyunlarının sergilenmesinde kullandığımız dil Almanca veya Türkçe oluyor.

Bu seçilen ve işlenen temanın konumuna göre belirleniyor.

Örneğin: Genel anlamda gençlerin içinde bulunduğu veya karşılaştığı bir sorunu orta dereceli okullara sunmak istiyorsak, bütün gençleri kucaklayabilme adına ortak dil Almanca'yı seçiyoruz.

Ayrıca TİYATROM, oyun düzeninin elverdiği ölçüde Berlin ve Berlin dışında çalışmalarını sürdüren Profesyonel / Amatör / Gençlik ve Okul Tiyatro Gruplarının yapmış olduğu çalışmalarını sergileyebilmesi için onlara sahnesini sunarak olanak tanımaktadır.

Tiyatrom olarak Almanya genelinde çalışmalarını sürdüren diğer tiyatro ve sanat kuruluşlarının birlikte hareket etmesini sağlayacak, çeşitli konularda bilgi alış-verişinde bulunabileceği, platformlar hazırlamak ve birlikte üretebilecek etkinlikler için, bir bilgi ağı kurulmasını istiyoruz.

Die Gaste'nin böyle bir işlevi üstlenebileceğini ve en güzel ve faydalı bir biçimde organize edeceğine inanıyoruz.

Göç olgusunun 50. yılına yaklaştığımız şu günlerde Almanya'da bu bir ilk olabilir. Ayrıca elimizde öyle çok material varki kullanmassak çok yazık olur.

Bir kişinin anadilini öğrenme hakkı, şüphesiz tartışılmamalıdır. Ancak Almanya’da bir şeyler oluyor. Son yıllarda neredeyse her gün özünde demokrasi ve temel hak ve özgürlüklerin bulunduğu yeni bir tartışmayla karşılaşılıyor. Bu tartışmalara sebep veren olaylar her ne kadar Frankfurt polis müdür yardımcısı Wolfgang Dashner’in bir zanlıya işkence tehdidinden üniversitelerde harç uygulamalarına, okullarda tenefüste öğrencilerin kendi aralarında ana dillerinde konuşmalarının yasaklanmasından, Amsterdam’ın Schiphol hava alanında kullanılan “vücut tarayıcılarının” Almanya’daki hava alanlarına da konulmasının düşünülmesine kadar çok çeşitli konulardan çıksa da, özünde bir ve aynı sorunu barındırıyorlar: “Temel hak ve özgürlüklerin sınırları ve kısıtlanması”. Böylesi bir ortamda, ana dilini kullanma ve bunun için temel oluşturan ana dilini öğrenme hakkı da, genel tartışmalardan ayrı, yalıtılmış ve bağımsız düşünülemez. Çünkü tüm temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasının tartışıldığı bir ortamda, tek bir hak konusundaki ihlali yalıtılmış olarak savunmak, geneli görememek, ciddi ve bilimsel bir çözüm üretmemek anlamına gelir.

Bu nedenle bütün sorunlarda olduğu gibi, önce konunun özü, yani temel hak ve özgürlüklerin nasıl ortaya çıktıkları ve ne anlama geldikleri kavranmadan, bu tartışmaların doğru bir şekilde anlaşılması mümkün değil.

Demokrasi, temel hak ve özgürlükler genel olarak dünya çapında, değişik ülkelerdeki olayların birbirlerini etkilemesi ile gelişmişlerdir. Bu anlamda Alman Anayasasındaki temel hak ve özgürlüklerin, bu konudaki dünya çapında önemli devrimler, halk hareketleri ve olaylardan ayrı ortaya çıkmadıkları kesindir. Demokrasi, temel hak ve özgürlükler gibi kavramların Avrupa’daki tarihsel başlangıcı olarak 1789 Fransız devrimi kabul edilebilir. Her ne kadar öncesinde örneğin *Habeas Corpus* gibi, *Magna Charta Libertatum*² gibi insan hak ve özgürlükleri açısından önemli bazı yasalar olsa da, ilk kez 1789 Fransız Devrimi’nin ürünü olan “Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi” ile tam anlamıyla bu denli kapsamlı ve bütünsel olarak “Temel Hak ve Özgürlükler”in korunması ortaya çıkmıştır.³ Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi’nin 2. maddesine dayanan, zorbalığa, yani hak ihlaline, her hangi bir yasal biçim gözetmek zorunda kalmaksızın direnme hakkı, günümüzde bile bir çok anayasada bulunmamaktadır. Bu bağlamda 23.5.1949 tarihli Alman Anayasası da dahil, kendisinden sonra ortaya çıkan çoğu anayasa düzenlemelerinde de, en azından ortaya çıkardığı bütünsellik ve örnek kavramlar açısından, bir temel oluşturmuştur.⁴

Temel Hak ve özgürlükler tarihte önce krala, daha sonraları devlete karşı insanları korumak amacıyla ortaya çı-

Anadili ve Demokrasinin Temeli

Engin KUNTER

“AB, üye devletlerin resmî dillerine ve üye devletlerde yaşayan azınlık dillerine tanıdığı ‘eşitlik prensibini’, Türk kökenli öğrencilerin *anadili olan Türkçe’ye* de tanınması ve uygulaması gerekir. Bu, Türk kökenli öğrenciler için Türkçe’nin *her okul tipinde 1. sınıftan son sınıfa kadar anadili dersi* olarak yasal hak olması demektir. Türk azınlığının bu hakkı –hukukî yollara başvurarak– alma zamanı çoktan gelmiştir.”¹

kartılmışlardır. Ardından bu korumanın da yeterli olmadığı, kişinin devletten belli haklarını gerçekleştirebilmek için taleplerde bulunabilmesinin de gerekli olduğu anlaşılmıştır. Bu, hem devleti görevlendirme hem de kendini devletten korumaya yönelik duruma, anayasa hukukunda, anayasa yapma erkine sahip halkın, kendi ortak çıkarlarını temsil ile devlet erkini görevlendirmesi ve bu görevi yerine getirebilmesi için erkle donattığı devlete karşı, kendini koruması tanımını getirilmiştir.⁵ Kralın ya da padişahın keyfi buyrukları ile her an malına, özgürlüğüne, canına kastedilebilen kulluktan çıkılabilmesinin ve özgür insanlar olunmasının ilk koşuludur temel hak ve özgürlükler. (Elbette kuvvetler ayrılığı, bağımsız yargı, her insanın doğuştan eşitliği gibi kavramlar olmaksızın, gerçek anlamlarından uzak, basit birer iyi niyet gösterisinden öteye geçemezler.⁶ Ve her iyi niyet gösterisinde olduğu gibi, güçlü taraf, istediği zaman kötü niyetli de davranabilir).

Güncel tartışmalar ise yeni haklar edinilmesi ya da hakların genişletilmesi bir yana, var olan hakların kısıtlanıp kısıtlanmaması yönündedir. Artık doğrudan var olan hakların “fazla” olduğu, kötü niyetlilerce de kullanılacakla-

² *Magna Charta Libertatum* İngiltere de krala karşı soyluların ve dolaylı olarak yurttaşların da belli haklarını güvenceye alan bir yasaydı. *Habeas Corpus* gene İngiltere de “vücudun senin olsun” anlamına gelen ve hiç bir yurttaşın mahkeme kararı olmaksızın keyfiyen tutuklanmayacağıni belirleyen bir sözleşmeydi.

³ Ayrıca bu bildirgeyle temel hak ve özgürlükler sadece Avrupa ya ulaştırılmamış, aynı zamanda örneğin kuvvetler ayrılığı ve zorbalığa karşı doğrudan direnme hakkı gibi kavramlarıyla daha da genişletilmiştir; Bkz, Frank Neubacher, *Kriminologische Grundlagen einer internationalen Gerichtsbarkeit*, Mohr Siebeck 2005, s. 48f.

⁴ Peter Unruh, *Der Verfassungsbegriff des Grundgesetzes*, Tübingen 2002, s. 129f; 1787 tarihli Amerikan Anayasası ve 1791’de bu anayasaya eklenen *Bill of Rights* ile ortaya çıkan temel hak ve özgürlükler Fransız Devrimi ile sadece Avrupa kıtasına ulaştırılmamış, aynı zamanda örneğin kuvvetler ayrılığı ve zorbalığa karşı doğrudan direnme hakkı gibi kavramlarıyla daha da genişletilmiştir.

⁵ Sieyes, *Qu’est-ce que le Tiers état?*, s. 180 f.; Peter Unruh, *Der Verfassungsbegriff des Grundgesetzes*, Tübingen 2002, S. 15; Christian Starck, *Der Demokratische Verfassungsstaat*, Tübingen 1995, s. 164.

rinden, toplumu dışardan ve içerden saldırılara açık hale getirdiği, bu anlamda sınırlandırılmaları gerektiği, ancak bu şekilde tehlikelere karşı korunulabileceği tartışmaları sözkonusudur.⁷ Sadece son 7 yıl içinde temel hak ve özgürlükleri kısıtlayan 50 den fazla yasa çıkartılmıştır. Ve sıklıkla bu yasalar suç işlemeden, engellemeye yönelik yasalarlardır. Yani bağımsız yargı önünde suçu kanıtlanmış ve hem toplumu korumak, hem de kişiyi yeniden topluma kazandırmak amacıyla yasaca öngörülmuş bir cezaya çarptırılmış bir kişiyi değil, her hangi bir mahkemenin kararından bağımsız olarak, sadece zanlı olan her hangi bir kişiyi, ve böylece aslında hemen herkesi kapsayan ve etkileyebilecek yasalar. Çoğu insanın internet ve telefon gibi iletişim araçlarını kullandıklarını ve buradaki her hangi bir konuşmanın içinde geçen herhangi bir kelime yüzünden örneğin bir kundakçılık davasının zanlısı haline gelebileceğini düşünelim.⁸ Bu ve bunun gibi nedenlerle bazı haklarını kullanmaktan çekinir hale geldiğini. Veya demokratik hak olan toplantı hürriyeti sırasında polis kameralarına kaydedilmek istemiyorsanız, belki de artık bu hakkınızı da kullanmamanız gerektiğini. Ya da artık çocuklarınızla ana dilinizde duygu ve düşüncelerinizi paylaşamaz hale geldiğinizi, çünkü kaldırılan anadil dersleri, almanca olarak verilme-

⁶ Örneğin Fransız Devriminin temel hak ve özgürlüklerinin de 1794’te Robespierre’in idamı ve devrimin erken sonlandırılışından sonra, insanların doğuştan eşitliği, anayasanın diğer yasalara üstünlüğünün kaldırılması gibi uygulamalarla sadece iyi niyet göstergeleri haline getirilişi. Alman anayasal düzeninde –1919 Weimar Anayasası– hakim fikrin hem yasamanın temel hak ve özgürlüklerce sınırlandırılmayacağını savunması hem de yasaların temel hak ve özgürlüklere uygunluğunu denetleyebilecek yargı yolu bulunmaması gibi. Sonuncusu için bkz. Christian Starck, *Der demokratische Verfassungsstaat*, Tübingen 1995, s. 154.

⁷ Birçok örneklerinin dışında bkz. İçişleri bakanı Wolfgang Schäuble, “Sicherheitsdebatte in Deutschland”, lpb; *Der Spiegel*, 9 Temmuz 2007. Konuya başka bir açıdan yaklaşarak, genel durumun toplumun güvenliği ile kişilerin hak ve özgürlükleri ikilemine dönüşmekte olduğunu, ancak temel hak ve özgürlüklerin savunulması gerektiğinin savunulduğu *Ist die kollektive Sicherheit Feind der individuellen Freiheit?*, Jutta Limbach, Zeit Online, 10 Mayıs 2002.

ye başlanan ve gittikçe yaygınlaşan din dersleri ve tenefüste bile almanca konuşma zorunluluğu nedeniyle çocuklarımızın, gün boyu en uzun buldukları yerde, okulda ana dilleriyle bağları kesildiği için dillerini bilmediklerini. Bir düşünün parmak izinizin bir suçlu gibi artık kayıt altında tutulduğunu, tüm telefon görüşmelerinizin kaydının bulunduğunu, kütüphaneden ödünç aldığımız kitaplardan, satın aldığımız en basit şeylere kadar her şeyin bilindiğini, banka hesabınızın denetlenebildiğini, ne zaman nereye para harcamışsınız, aldığınız her üründe bulunabilecek RIFID sistemiyle tüketim profilinizin çıkartılabileceğini ve birilerinin bu bilgileri sürekli biriktirdiğini. Tüm bu bilgilerin toplanması, hakların değişik yasalarla kısıtlanması karşısında “ben bir şey yapmadım ki, bana ne” diyebilenlere karşı basit bir soru geliyor insanın aklına: Eğer bu ve benzeri bilgiler gerçekten umursamadığımız kadar önemsizse, bunları toplamaya yönelik yasalar sadece memurlara iş imkanı sağlamak için mi çıkartılıyor? Yoksa bu bilgiler ve yasalar bütününden belli hareket imkanları ve belli bir güç sağlanabileceği için mi? Eğer bilgi güç demekse, ve normal yurttaşlar artık hakları kısıtlanan şeffaf birer veri bankasına dönüşüyorsa, bunun demokrasiyle alakası ne?

Yazının girişinde verilen örnekler doğrudan demokrasinin sorgulanıyor olmasının tek tek olaylara yansımasıdır. Bu yansı ise idareden yaşamaya, devletin bir çok kesiminde var olan daha fazla yönetme çabasının göstergesidir. Oysa demokratik devlet kavramında egemen sadece ve sadece halktır. Devlet aygıtı ise bu egemenin yönetim aracıdır. Demokrasi çoğunluğun yönetim biçimidir ve sadece her bir birey özgürce haklarını kullanabildiği oranda yönetime katılabilir ve yönetmesi için seçtiklerini denetleyebilir. O halde yurttaşların, yani devletin kurucularının temel hak ve özgürlükleri, çoğunluğun yönetime katılabilmesinin yegane aracı ve temel şartıdır. Çünkü halkın temel haklarını ölçüsüzce kısıtlayan bir devlet aygıtı, aynı zamanda kendi gücünü halktan almak yerine halkın üstünde var olmaya başlar. Seçilmişin, seçenin temel haklarını kısıtlayabilmesi, seçeni yaşamının her alanında (özel yaşamında da) denetler hale gelmesi, tarih boyunca demokrasinin fiilen ortadan kalkmasıyla ve değişik biçimlerdeki diktatörlüklere geçişle sonuçlanmıştır. Bu bağlamda son derece hassas bir çizgide ilerlenen bu günlerde, istemediğimiz sonuçlarla karşılaşmak istemiyorsak, yüzyıllar içinde gelişmiş, bunca kan ve çabayla edinilmiş ve demokrasinin temeli olan temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasının bir kez daha etraflıca düşünülmesi gerekmektedir. Bu noktada herkese düşen görev, temel hak ve özgürlüklerinin bilincine varıp, devleti denetleme görevini elden bırakmamasıdır. Ve eğer yapabiliyorsa, onu yönetmesi.

⁸ Interview: *Grundrechte vs. Überwachung*, Readers Edition, 06.05.2008.

¹ Esin İleri, AT/AB’ de Türkçe’yi anadili olarak öğrenme hakkı ile ilgili düzenlemeler, *Die Gaste*, Sayı: 4, s. 7.

Duisburg/ Essen Üniversitesi'nde çalışmaya başladığımdan bu yana yıllardır yaratıcı yazma atölye çalışmalarını sürdürüyorum. Öğrencilerimiz bu konuda ne kadar yaratıcı olduklarını atölye çalışmalarında üretilen metinlerin toplandığı "Yazma Uğraşı" ve "Lust am Schreiben" kitaplarıyla ve Essen'de ve Köln'de düzenlenen halka açık okuma günlerinde yeterince kanıtladılar. Ayrıca içlerinden bir kaç kişi bu alanda uzmanlaşarak çeşitli dergi ve gazetelerde de, kitap tanıtım, tiyatro eleştirisi, deneme, röportaj türü metinler yayınlamayı sürdürüyorlar. Yazmaya, kendini yazarak ifade etmeye olan ilgi arttıkça, kitaba olan ilgi de çok ağır bir tempoda da olsa artmaya başladı. Öğrencilerimizden küçük bir kesim içlerindeki gizilgücün ayırına varıp bu alanda kendilerini giderek geliştirmeye çalışırken, büyük çoğunluk yazma eyleminin özgüveni pekiştirici özelliğinin bilincine vardı. Bu da bence çok önemli bir olgu. Yaratıcı yazma atölye çalışmalarının öğrenimdeki anlamını ve işlevini son yıllarda bu alandaki yayımlarımda yeterince açıklamaya çalıştım.¹ Bu yazımda farklı bir yol çizerek yazan biri olarak yazma eyleminin benim için ne ifade ettiğini çok öznel bir açıdan anlatacağım. Belki *Die Gaste*'nin diğer sayılarında da yazma eylemi üzerine öznel düzlemde bir tartışmanın açılacağı, bu tartışmaya yazmayı seven ve uğraş edinen herkesin katılabileceğini düşünüyorum.

YAZMANIN BENİM İÇİN ANLAMI:

Yazarak yazma yoluyla sorunların üstesinden gelmeye çalışmak. Olup biteni anlamaya çalışmak. Yazma düşünme yollarını açıyor. Gördüklerimin, yaşadıklarımın ardındaki ortaya çıkartabilmek, olup biteni anlamaya çalışmak. Yazmanın çok boyutu var. En önemlisi insanın kendini oldukça zavallı ve çaresiz duyumsadığı acımasız bir dünyada bir dayanak oluşturması. Yaşadıklarınızdan -yaşamayı burada geniş anlamda kullanıyorum- yola çıkarak bir dünya yaratıyorsunuz. Bu dünya sizin dünyanız, yani size özgü bir dünya ve bunu başkalarıyla paylaşıyorsunuz, bu çok hoş bir şey. Ben ayrıca yazma etkinliğiyle düşünmeyi birbirinden ayırmaz bir bütün olarak görüyorum. Yazma yoluyla düşüncelerinizi duygularınızı gözlemlerinizi yoğuruyorsunuz, biçimlendiriyorsunuz, bu açıdan da belki de yaşadığınız dünyayı daha iyi algıyorsunuz.

¹ Z. İpşiroğlu, Yaratıcı Yazma 1. Yaratıcı Yazmada Yazınsal Metinlerin İşlevi, Morpa Yayınları, İstanbul 2005; Z. İpşiroğlu, Yaratıcı Yazma 2, Yaratıcı Yazmada Görselliğin Önemi, İstanbul 2008.

Yazma Eylemi Üzerine Notlar

Prof. Dr. Zehra İPŞİROĞLU

Bu yazımda farklı bir yol çizerek yazan biri olarak yazma eyleminin benim için ne ifade ettiğini çok öznel bir açıdan anlatacağım. Belki *Die Gaste*'nin diğer sayılarında da yazma eylemi üzerine öznel düzlemde bir tartışmanın açılacağı, bu tartışmaya yazmayı seven ve uğraş edinen herkesin katılabileceğini düşünüyorum.

nuz. Öte yandan yazma, insanın kendini keşfetmesi anlamına da geliyor.

YAZARAK İZİNİ SÜRDÜĞÜM SORUNLAR, KONULAR:

Uyurgezerlik

Gerçek olmayan bir olgunun gerçekleri nasıl yönlendirdiğini düşünürüm çoğu kez. Bu usdışı bir düşünce akımı olabilir, bir söylem, bir imge, bir mitos, bir önyargı, ne olduğu önemli değil. Önemli olan insanların buna inanıp kendilerini körü körüne kaptırabilmeleri ve yaşadıkları her şeyi buna göre anlamlandırıp yorumlamaları. Yani yaşamalarının kurmaca bir öyküye bağlı olması. Çok zeki şizofren bir arkadaşım vardı. Gerçek olmayan bir şey üzerine inanılmaz mantıklar yürütürdü. Kimi kez kendimi kaptırıp saatlerce tartıştım onunla. Yürüttüğü mantığı tüm gırtlakları çıkıntılarını ve özellikleriyle anlayabilmek için. Aslında usdışı bir olgu üzerine akılcı bir biçimde mantık yürütmek için akıl hastası olmak gerekmiyor. Çünkü bu normal insanların da yaşadığı bir şey. Aradaki tek fark usdışı olanı, gerçek olmayana arkadaşımın hasta bir beynin ürünü olarak kendi kafasında yaratmasıydı. Oysa normal yaşamda bizler çoğu kez ayırına bile varmadan başkalarının kurguladıkları öykülerin içinde yaşıyoruz. Ne çevremizde olup bitenleri ne de kendimizi görebiliyoruz. Hipnotizma edilmiş gibiyiz sanki. Uyurgezer gibi. Böyle olunca da kendimiz olmayız.

Dil roller ve toplumsal cinsiyet üzerine

İnsanların ayırına bile varmadan güdümlenmelerinde belirleyici olan dil. Dil aracılığıyla usdışı bir söylem masallar, mitoslar gerçekleri yoğuruyor, biçimlendiriyor. Araştırma ağırlıklı

lı bilimsel kitaplar, deneme, roman, öykü, çocuk kitabı hangi alanda yazarsam yazayım yazdıklarımın tümünün ortak noktasını arayış oluşturuyor. Yaşadıklarımızı ne dereceye kadar kendimiz belirliyoruz. „Ne dereceye kadar başkalarının kurguladıkları öykülerin içindeyiz?“ sorusu bu arayışın temelini oluşturuyor. Aslında günümüzde geçerli olan postmodern söylem böyle bir soruyu baştan yadsıyor, çünkü özgünlük diye bir şeyi kabul etmiyor. Gerçek dediğimiz sadece bir kurgu, bir simülasyon, birey de sadece bir rol. Bu görüş bana ters geliyor. Kuşkusuz yaşamımız oynadığımız çeşitli rollere bağlı. Sözelimi bir kadın olarak meslek kadını, ane, eş, arkadaş gibi çeşitli rollerin içindeyiz. Kimi kez bu roller öylesine çatışıyor ki, bir bölünmüşlük ya da parçalanmışlık yaşıyoruz. Gene de rol dediğimiz kolaylıkla giyip çıkartabileceğimiz bir giysi değil. Bize özgü bir şey. Yani kendi içinde bütünlüğü olan 'Ben' diye bir olgu var. Bu bakımdan yaşamda oynayacağım rolleri de kendim seçebiliyorum. Yani kendi yaşamımı kendim kurgulayabilmeliyim, kendi öykümü yazabilmeliyim, kimse bana bir şeyler dayatmamalı. Sözelimi Almanya'da yaşayan göçmeler, gettodakiler, gözlerini açtıkları anda kendilerini feodal ve kapalı bir dünyanın içinde buluyorlar. Avrupa'nın göbeğinde olmaları hiç bir şey ifade etmiyor. Çıkış çok güç, neredeyse olanaksız gibi. Bunun en çok altında ezilenler de doğal olarak kadınlar oluyor. Çünkü kurgulanan öyküler erkek egemen bir dünyada kadınlara, özellikle alt katmandakilere kendi yaşamlarını biçimlendirme kendilerini gerçekleştirme hakkı pek tanınmıyor.

Almanya'daki roller

Almanya'daki göçmen kökenli sanatçıları ve aydınları örnek getirelim.

Alman toplumunda kendilerini kabul ettirmeleri güç değil. Ama oyunun kurallarını iyi bilmek ve ona göre oynamak gerekiyor. Sözelimi ilk kural göç sorunuyla ilgilenmeleri. Başka bir konuya el atmaları neredeyse olanaksız. Ayağını yorganına göre uzat deniyor. Ama ya yorgan kısa geliyorsa? İkinci kural göç sorununu da ancak önceden belirlenmiş belli kurallara göre gündeme getirmele. Bunun dışına çıkmaları gene çok güç. Sonra öteden beri süregelen orientalist bir bakış var. Bu bakışın bir şekilde tatmin edilmesi gerekiyor. Yani oyunun kuralları önceden saptanmış, insanların buna göre oynamaları gerekiyor. Örneğin 'Duvarlara Karşı' filmiyle altın ayı alan Fatih Akın medyanın kendisini göç edebiyatı çekmecesine sokmasına sinirleniyor, ama sonuçta yaptığı film hem bu konuyla ilgili hem de harfi harfine istenilen klişelere göre biçimlendirilmiş. Getto, altkültür, orientalizm her şey var bu filmde.

Çocukluk

Öteden beri üzerinde durduğum konuların başında çocukluk geliyor. Nedir çocukluk? Yaşamımızın bitmiş bir kesiti mi, geçmişin derinliklerine gömülü anı parçacıkları mı, yoksa yaşamımızı yönlendiren varoluşsal bir olgu mu? Çoktan geride bıraktığımız çocukluk yılları bugün bize ne söylüyor ya da söylemiyor? Öyle sanıyorum ki çocukluğun yaşamımızdaki anlamını çıkartmaya çalışan bir soruşturma yapsam, pek çoğumuz belleğimizin derinliklerine gömdüğümüz anı parçacıklarını tıpkı bir yap/boz oyunu gibi bütünleştirmeye çalışarak olumlu, olumsuz, nostaljik, dokunaklı, komik, duygusal bazı şeyler söyleyebilir. Ama pek azımız çocukluğun bugün bizim için taşıdığı anlamı dile getirebilir. Çünkü sorunları bastırma ve unutma güdüsü düşünemeyeceğimiz derecede önemli bir rol oynuyor yaşamımızda. Oysa insanlar çocukluğun yaşamlarında oynadığı olumlu ya da olumsuz rolün gerçekten bilincinde olsalar, yaşadığımız dünya çok farklı olurdu.

YAZMA EYLEMİ ÜZERİNE:

Malzeme toplama (karalama defteri)

Yazma, masa başında başlamı-

yor. Bir tür yaşam biçimi. Yazmayı uğraş edinmişseniz yaşama bakışınız, gözlemlerinizi, düşüncelerinizi, algılama yetiniz hep bu doğrultuda geliyor. Antenleri açık tutmaya, kendi dışınıza çıkmaya çalışıyorsunuz. Gözlerinizi ne kadar çok açarsanız, öylesine çok yazma malzemesi bulabilirsiniz. Bu açıdan **karama defterlerim** her zaman yanımdadır. Duyduğum ilginç bir söz, şaşırtıcı bir olay, sıradışı bir gözlem her şeyi not ederim. Başkalarının öykülerini dinlerken, ilginç epizotları karalama defterime ve elbette belleğime de kaydediyorum. En hoşuma giden de düş toplamak. Yalnız kendi gördüğüm rüyaları değil, başkalarınınkini de not ederim. Son yıllarda gözlemciliğimi daha da geliştirdiğimi düşünüyorum. Tuhaf bir şey ama insan yaş aldıkça hem duyarlılığı hem de birikimi arttığı için, algılama yetisi de azalmıyor, tersine artıyor. Bu hoş bir duygu, çünkü zaman kısaldıkça, daha yoğun yaşadığınızı duyumsuyorsunuz. Karalama defteri günlük değil. Bir süre sonra çöpe atılacak bir defter sadece. Ama defteri atmadan, içinden önemli bulduğum şeyleri bilgisayarındaki bellek kutuma yerleştiririm. Kim bilir belki bunların içinde de bir ikisini ilerde kullanabilirim.

Önhazırlık (denge)

Yazma tıpkı yaşamak gibi iç ve dış dünya arasında kurduğunuz **dengeye** bağlı. Bence en önemlisi bu dengenin kurulması. İş yaşamının hayhuyu içinde algıladıklarım üzerinde düşünmeye ve kendi iç sesimi dinlemeye hiç zaman bulamadığım zamanlar dünyanın en mutsuz insanı oluyorum. Öte yandan bu dengeyi kurabilmişsem, yazmanın gelişebileceği temeli de kurmuş oluyorum. Dengenin kurulması özellikle sabahları zihnimin açık olduğu saatlerde masa başına oturup çalışmama bağlı. Bu evde çalıştığım günler bütün günü kapsayabileceği gibi, üniversiteye gittiğim günler çok kısa da sürebilir. Olsun, önemli olan, belli bir sürekliliğin olması. Çünkü sabah bir saat olsun çalışabilmişsem, ister istemez çalışma bilinçaltında da sürüyor. Bu açıdan bu saat ya da saatler benim için her şeyden çok değerli. Maskeler, resimler, kitaplar ve renk renk kilimlerle döşenmiş aydınlık ve büyük bir çalışma odam var. Bu odayı çok seviyorum. Bütün günümü sıkılmadan burada geçirebilirim.

Yazma eylemi (başlangıç)

Yeni bir yazma projesine başlamam, topladığım malzeme içinden belli bir konuyu seçmem elbette ki rastlantısal değil, yaşamıma, içinde o an bulunduğum duruma ve hesaplaştığım sorunlara bağlı. Bu açıdan belki 'seçme' sözcüğü de doğru değil, konunun öylesine bir içime işlenmesi, beni inandırması gerekiyor ki, ben de yazma sürecini başlatabileyim. Çoğu kez projeler yalnızca

taslak aşamasında kalıyor. Kimi kez taslak aşamasında olan bir proje zamanı geldiğinde birden ön plana geçiyor. Belki yorucu ve yıpratıcı olan bir kaç yazma projesi üstünde aynı zamanda çalışmam. Ama bu da benim kendi seçtiğim hareketli yaşam biçimine bağlı. Proje aşamasındayken çalışma üzerinde değer verdiğim biriyle konuşup tartışmak çok verimli olabiliyor. Yazma sürecinde bilgisayar benim için çok önemli, çünkü yazdıklarımı durmadan değiştiriyorum. Değiştirmek, düzeltmek, çeşitleme yazmak, bunları karşılaştırmak, tam yazının artık iyice piştiğini düşündüğüm bir anda, gene değişiklik yapmak, böylece yazdıklarımı tekrar tekrar dönmek yazma eyleminin temelini oluşturuyor.

Yazma eylemi (yoğunlaşma)

Yeni bir kitaba başlamışsam ve üzerinde sürekli olarak çalışıyorsam, bir süre sonra o kitap ön plana geçiyor ve bütün diğer çalışmalar duruyor. Bu süre içinde her şey, okuduğum gazete, izlediğim film, dinlediğim bir öykü, yaşadığım bir olay, sadece ve sadece o kitabın hizmetinde geliyor. Yeni projemle ilgisi olmayan hiç bir şeyi algılayamaz oluyorum artık. Ben yazarken benimle birlikte her şey yazıyordu. "Yazı her yerdeydi" diyor Marguerite Duras. Bu benim de çok iyi bildiğim, tanıdığım bir duygu.

Bu nedenle bu sürenin mutlaka bir geri çekilmeyi koşulladığını düşünüyorum. Yaklaşık on yıldır bu çok yoğun çalışma sürecini yaz aylarına denk getiriyorum. Temiz hava ve deniz insanı günlük yaşamın geriliminden kurtararak tam anlamıyla bir mucize yaratıyor. Bu nedenle en az bir ay deniz kenarında dizüstü bilgisayarına bağlı olarak iyice kendi içime kapanık yaşıyor, aylardır üzerinde çalıştığım projeyi bitirmeye çalışıyorum. Bütün dileğim bu süreyi olabildiğince uzatabilmek. O zaman daha üretken olabileceğime inanıyorum.

Yaşamak ve yazmak

Yazma uğraşı çok yoğun bir çalışma temposunun içine sokuyor insanı. Bu açıdan da dinlenmeye ya da tatile pek fırsat tanımıyor. Gene de denizde yüzme, ormanda yürüyüş yapma, bisikletle gezme, kitap okuma, film izleme, tiyatroya ve sergilere gitme, arkadaşlarımla birlikte güzel bir yemek yiyip içki içme, gençlerle özel yaşamımda da birlikte olma onlarla oturup, tartışma, deneyimlerini, sorunlarını paylaşma ya da arada bir yolculuk yapıp farklı ülkeleri tanıma gibi etkinlikler, insanın kendini mutlu duyduğu bir ortamda gerilimi atma ve dinlenme anları olarak değerlendirilebilir. Ama sonuçta bütün bu güzel yaşantılar da, yazma uğraşına bir temel oluşturuyor mu? Ben açıkça yazmayı ve yaşamayı birbirinden ayırmakta zorlanıyorum.

DİLİN BİTTİĞİ YER

Prof. Dr. Ünal ABALI

Giessen Üniversitesi

Uenal.Abali@erziehung.uni-giessen.de

Gençlerimiz sık sık Alman medyasına konu oluyor. Alman basınının günlerce konu ettiği okullardan biri de Berlin'in Neukölln semtindeki *Rütli Hauptschule* ve bu okuldaki şiddet olaylarıydı.

Bu okul, diğer Alman okullarından biraz farklı. Sabah saat 8.00'de ders başlar başlamaz, okulun kapısı kapanıyor. Sebebi güvenlik. Daha doğrusu okuldaki güvensizlik ortamı, kavga ve dövüş. Okuldaki öğrencilerin %80'inden fazlası göçmen kökenli. Türkler ve Araplar başı çekiyor. Öğrenciler için bu okulda birlikte yaşamının dili kaba kuvvet olmuş.

1972 yılından beri eğitim dünyasının içindeyim. Görev yaptığım okulun kapatılmasını isteyen öğretmenlerin olduğunu hiç duymamıştım. Fakat bu okulda duydum. *Rütli Hauptschule*'deki öğretmenler aldıkları bir kararla okullarının kapatılmasını istiyorlardı.

Bu duruma nasıl gelindi? Madalyonun en az iki yüzü var. Birincisi Alman göçmen politikasıyla ilgili. Almanya göçmen ülkesi olduğunu kabul etmek için yaklaşık 40 yıl bekledi. Kendisini göçmen ülkesi olarak kabul etmediği için, göçmenlerle ilgili alınması gereken ciddi önlemler gecikti. Önlemler gecikince de, *Rütli Hauptschule*'deki gibi olmasa da, kimi okullarda küçük de olsa şiddet olayları ortaya çıkmaya başladı.

Bu arada bazı okullar Alman eğitim sisteminin değişmesini beklemediler. Kendi başlarının çaresine baktılar. Bunlardan birisi de yine Neukölln semtindeki *Kurt Löwenstein Okulu*. Bu okul da bir *Hauptschule*. Okul göçmen öğrencileri göz önünde bulundurarak özel bir kurallar listesi hazırlamış. Bu okula girmek isteyen öğrenci ve velisi bu kuralları kabul etmek ve imzalamak zorunda. Kurallara göre derste yaramazlık yapan öğrenci hemen suçlanmıyor. Önce *Trainingraum* denilen odaya gönderiliyor. Bu odada öğrenci yaptığı yaramazlığı ve hatasını nasıl düzelteceğini yazılı olarak anlatmak zorunda. Önlemler silsilesi böyle devam ediyor ve kararlılıkla sürdürülüyor. Burada önemli olan nokta şu: Okul öğrenciyle konuşarak, onu düşünmeye yönelterek ve i k n a ederek kazanmaya çalışıyor. Bu çabasını da önlemler silsilesiyle kararlılıkla sürdürüyor.

Madalyonun diğer yüzü ailelerimizle ve aile içine giren medyayla (internet, televizyon) ilgili. Bazı ailelerde ve görsel medyanın bir kısmında, problemleri çözme yöntemi olarak şiddet örnekleri uygulanıyor ve gösteriliyor. Rambo'lar kahraman olarak gösteriliyor. Fazla konuşmayı sevmeyen rambolar, yumruklarını konuşturuyorlar. Sözcüklerin bittiği yerde, karşılıklı konuşmanın devam etmediği yerde, iletişim (?) şiddet yoluyla sürdürülüyor. Yani sopalar konuşmaya başlıyor.

1968 senesinin bir ilkbahar günüydü. İstanbul'daki Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nun Hazırlık Sınıfı'nda öğrenciydim. Osmanlı'dan kalma tarihi okul binasının orta katındaki bir etüt odasında ders çalışıyordum. Biraz sonra dışardan sesler gelmeye başladı. Üst sınıflardaki ağabeylerimiz okulun önünde tartışıyorlardı. Bir an geldi, son sözler söylendi. Dilin bittiği yerde şiddet başladı. Ve meşhur 1968 Gençlik Olayları böyle başladı.

Aynı olgu Binbir Gece Masalları'nda var. Masalları anlatan Şehrazad'ın "Dilin Bittiği Yer" korkusuyla kadın düşmanı kocası hükümdar Şehriyar'ı nasıl oyaladığını görüyoruz. Her gece yeni bir kadınla evlenen ve evlendiği kadını sabaha doğru idam ettiren Şehriyar, dilin gücü sayesinde son hanımı Şehrazad'ı affeder. Böylece dil şiddeti önlemiş olur. Dil bitmediği için şiddet başlayamaz.

Dönelim günümüze. *Kurt Löwenstein Okulu*'nda uygulanan konuşma ve ikna yöntemini, eğitim sorunu olan göçmen aileleri de uygulamalı. Gençlik çağındaki çocuğunuzla veya öğretmenlerle ilgili bir sorun çıkarsa, lütfen hemen çocuğunuzu veya öğretmeni suçlamayın. Ben senin haddini bildiririm, düşüncesiyle, ağzınızı açıp gözünüzü yummayın. Çocuğunuzla veya öğretmenle s a k i n fakat k a r a r l ı bir şekilde konuşun. Onları uzun vadeli ancak bu şekilde etkileyebilirsiniz. Atalarımızın sözünü hatırlayın: Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. Öğretmeni veya çocuğunuzu ikna ederek, onu kazanmaya çalışın. Çocuğumuz gerçekten problemlili bir genç olabilir. Her okulda da anlayışsız bir öğretmen olabilir. Biz yine sabırlı ve kararlı olmak zorundayız.

Çünkü biz anneyiz, biz babayız. Rambo değiliz.

Uzun sözün kısası:

Dili seversen, barış için kucaklarsın,

Şiddeti översen, savaş için bıçaklarsın.

Bilimde Anadilinin Önemi

Dr. Ali SAK

Bilimsel gelişmenin olmazsa olmaz koşullarından birisi ve belki de en önemlisi özerk ve bağımsız bir ortamın yaratılmasıdır. Bilimsel yaratıcılık her türlü siyasi baskıdan uzak, maddi sıkıntısı olmayan ortamlarda ve en önemlisi bilim insanının kendine özgüveniyle gelişir. Özgüven ise kimliği ve kişiliği gelişmiş insanlarda mevcuttur. Bilim insanının kişiliğinin gelişmesi, duygu ve düşünsel ortamın oluşması için anadilin de düşünsel etkinlik son derece önemlidir. Bu nedenle bilimsel üretimde anadilinin önemi tartışılmazdır. Diğer bilimsel gelişmeleri takip edebilmek, yapılan bilimsel çalışmaların neticesini bilim camiasında tartışabilmek ve kabul ettirebilmek için elbette mevcut bilim dili olan yabancı dili de çok iyi öğrenmek gerekir. Dikkat edilmesi gereken en önemli husus ise bilimsel üretimin ve bilimsel verilerin pazarlanmasının hangi dilde olması gerektiğini iyi saptamaktır. Bilimsel üretim, düşünce sistematiğini oluşturan dilde (anadilinde), bilimsel ürün pazarlaması ise bilim camiasının kabul gördüğü dilde (örneğin İngilizce) yapılmalıdır. İkisi de farklı şeylerdir ve farklı yaklaşımlar gerektirmektedir.

Bilim, genelde serbest düşünme yeteneği olan ve gerekliliğini hisseden insanlar tarafından yürütülür. Bilim insanı hür düşünceye sahiptir ve toplumsal dogmaları (örneğin siyasi ve dini) asla kabul etmez. Bilimde her şey önce muğlak iken zamanla mutlak olmaya yönelir. Bilim, kendisinden başkasına dayanmayan ve varlık nedenini sadece kendinde arayan ve taşıyandır. Pekala bu şartlarda yabancı bir dilde bilim yapmak mümkün mü? Değişik şekilde soracak olursak, varlık nedeni kendinde olan bir nesne (özgür düşünce) nasıl olurda kendinden olmayan bir başka nesneyle (yabancı dil) bütünleşebilir? Bilim kognitif (zihinsel) gelişmeye ve kognitif gelişme ise dilsel gelişmeye bağlıdır. Bilimsel çalışma esasen açık düşünme, karmaşık bağlar kurma ve bu bağlardan yola çıkarak düğümleri çözmeye yeteneğidir. Bu nedenle gerçek bilim, düşünce özgürlüğü veren dilde (anadilinde) yapılır. Yabancı dilde yapılan eğitimle özgün düşüncenin yerleşmesi, dolayısıyla da zihnimizin ilerlemesi ve yaratıcı olması mümkün değildir. Yaratıcılık bir şekil içgüdüdür, içgüdü ise kişinin derinliklerinden yani düşünceden gelen bir güçtür. Bu tetikleyici gücün yaratıcısı, koruyucusu ve geliştiricisi ise doğumla beraber aldığımız anadilin de beraber saklıdır.

Örnek olarak yabancı dilde bilim yapmak isteyen öğrencilerimizi ele alalım. Öğrencilerimiz yabancı dilde öğrenmeye çalıştıkları fizik, matematik veya biyolojide kullanılan kavramları algılamak yerine ezberlemeye gideceklerdir. Böylece kavramları kendi düşünce sistematiği içinde ifade etme özgürlüğü elinden alınmış olacaktır. Özgür düşüncesi elinden alınan çocuklar daha kolay olduğu için ezbere yönelecektir. Bu nedenle düşünce üretimi yerine, düşünce tüketimine gidecektir.

Bilim, genelde serbest düşünme yeteneği olan ve gerekliliğini hisseden insanlar tarafından yürütülür. Bilim insanı hür düşünceye sahiptir ve toplumsal dogmaları (örneğin siyasi ve dini) asla kabul etmez. Bilimde her şey önce muğlak iken zamanla mutlak olmaya yönelir.

Bu şekilde konuları gerekli derinlikte anlamayan, konulara vakıf olmadığı için de kendi düşünceleri olmayan bir nesil yetiştirmekteyiz. Böyle bir nesilden oluşan milletler, kendi düşünceleri olmayan, yorum ve değerlendirme yapamayan, yaratıcılık ve üreticilikten daha çok tüketiciliğe yönelen bireylerden oluşur. Millet olarak maalesef zaman zaman kendi dilimize sahip çıkmamışız. İslamın altın çağı dediğimiz dönemde (8.-15.yüz yıl arası) bilim dili olduğu için insanlarımızı Arapça öğretmişiz; şimdiler de ise İngilizce'ye yöneldik. Her ikisinde de maalesef başarılı olmadık, olmamızda mümkün değil çünkü insanın yaratılışına aykırıdır. Biz insanlara anadilini kullanmaksızın eğitim verirken, o çocuklardan özgür düşünceye sahip bilim insanı yerine, eğitilmiş tüketim köleleri yaratmış oluruz. Sonuç itibarıyla "kendi tarihine yabancı, kendi varlığı ve hayatı üzerinde düşünemeyen, fikir üretemeyen ve dolayısıyla kendi felsefesini yaratamayan aydın; bilim ve düşünce birikiminden yararlanamayan, yaratıcılık ve özgünlük yeteneği kaybolmuş nesiller ortaya çıkmıştır" (Korkmaz, 2000; s. 319-326).

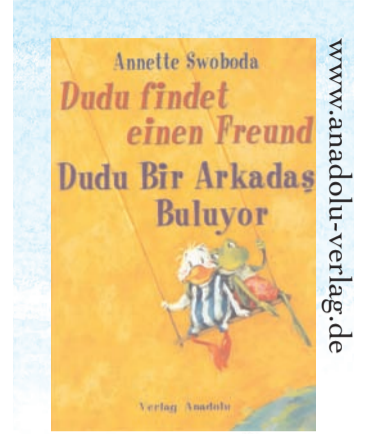
Pekala bilimde yabancı dilin hiç mi yeri yoktur? Elbette, yabancı dil de gerekli. Fakat bu gereklilik bilim yapmak için değil, bilim camiasını takip edebilmek ve yapılan bilimsel çalışmaları pazarlayabilmek için gereklidir. Gelişmiş

ülkelerin tümünde bilim anadilinde yapılır ve bunun yanı sıra yabancı dil de öğretilir.

Anadiline önem veren ülkelerin başında Almanya, İngiltere, Fransa, Japonya gibi ülkeler gelir. Anadiline önem verme konusunda Almanya ile Türkiye'yi kıyaslayacak olursak çok büyük farklılıklar görebiliriz. Türkiye de yabancı dilde eğitim veren (yabancı dil eğitimi değil) onlarca lise ve üniversite mevcut. Buralarda çocuklarımıza yabancı bir dilde eğitim vermeye çalışılıyor. Kendi dilini henüz tam kavrayamamış lise çağındaki gençlerimize matematiği, fiziği ve biyolojiyi İngilizce, Fransızca, hatta almanca diliyle öğretiyorlar, daha doğrusu ezberletiyorlar.

Beyinlerindeki sinirsel sistem anadillerinin temeliyle gelişmiş gencecik insanlarımız, tam özgün ve bağımsız öğrenmeyi öğrenecekleri bir anda, henüz anlayamadıkları ve kuramsal olarak kavrayamadıkları bir dilde fen bilgilerini ezberlemeye çalışıyorlar. Varın siz düşünün bu gençlerin bilimsel düzeylerini. Buna karşılık Almanya da bir iki ekonomi ağırlıklı özel üniversiteler dışında (bunlarda genelde bilimsel çalışma yapacak olanları değil, büyük uluslararası şirketlerde yönetici olarak çalışacak eleman yetiştirmekte) hiç bir İngilizce eğitim veren lise veya üniversite yoktur. Hatta diploma ve doktora tezleri, bir kaç istisna hariç, mutlaka almanca olması şartı vardır (yabancı uyruklu değilse). İşte tarihine, kültürüne ve anadiline sahip çıkamayan gelişmiş ülkelerle Almanya gibi ülkeler arasındaki fark budur. Gelişmiş ülkelerde yabancı dil her zaman amaç değil, araç olmuştur.

Bilim insanı açık ve korkusuz konuşur. O halde açık konuşalım, biz İngilizce eğitim vereceğiz diye üniversitelerimizde, liselerimizde hatta bir çok ilköğretim okullarında çocuklarımıza matematik, fizik, kimya biyoloji öğretmiyoruz. Buralardan mezun olan öğrencilerimiz çok iyi İngilizce konuşabiliyor olabilirler ama maalesef bilimsel yetenekleri, istisnalar hariç, sifıra yakın olduğu için bilimsel üretim yerine bilimsel tüketime yöneliyorlar. İlginçtir ki, bir taraftan belirli elit kesime yabancı dilde eğitim verirken, diğer taraftan öğrencilerimizin büyük bir çoğunluğuna doğru dürüst bir yabancı dil eğitimi bile veremiyoruz. Yabancı dilde eğitim yerine yabancı dil eğitimine ağırlık verilmiş olsaydı, hem bilimsel çalışmalar hem de yabancı dil eğitimi daha verimli olmaz mıydı?

Hardcover
9,80 Euro; 32 sayfa; 3+
Best. Nr.: A3529

Hardcover
9,80 Euro; 32 sayfa; 3+
Best. Nr.: A3512

Hardcover
9,80 Euro; 32 sayfa; 3+
Best. Nr.: A3628

Hardcover
9,80 Euro; 32 sayfa; 7+
Best. Nr.: A3123

Schulbuchverlag
Anadolu
Postfach 1307
41825 Hückelhoven

Berlin Enstitüsü'nden Araştırma: Kurgu mu? Gerçek mi?

Hans Peter FRÜHAUF

Institut für Sozialpädagogische Forschung Mainz e.V.
(ISM)

Kısa bir süre önce, Berlin'de bir enstitü, Almanya'da entegrasyonun durumuna yönelik araştırmasını yayınladı. Kısa ve uzun versiyonlarıyla sonuçları medyaya yansıyan araştırma, huzursuzluğu tetiklemeye neden oldu. Bu alışılmadık bir olay değildir. Kamuoyu, bilimsel bulguların sunumunu her zaman can kulağıyla dinler. O, sonuçların yararlılığına, çalışmanın bilimsel ölçütlerine uygun olduğuna güvenerek bunu yapar. Bu güven, ibraz edilen araştırma bağlamında ciddi bir şekilde zedelenmiştir. Yazarlar, incelemelerinde, rağbet görmüş sosyal araştırmalara ve göç araştırmalarına başvurmamışlardır. Esas aldıkları entegrasyon kavramı, bilimsel kategorilerden çok, bir talepler kataloğunu anımsatmaktadır. Son derece vahim sonuçlarla; metinde "suçtan", "buradaki toplumun ve kültürün içinde çözülmekten" ve de "iyi ve kötü entegre olanlardan" söz edilmektedir. Ayrıntılı betimlemeleri bekleyen kimseler ise hayal kırıklığına uğratılmaktadır. Sistemik hatalar da, steryotiplere yol açmaktadır. Örnek olarak, yazarlar metinde şöyle yazıyor: "Özellikle gençler arasında eğitime olan ilgiyi uyandırmak için, Türk kökenlilere, kalifiye olmanın yararlarını şimdiye kadar olduğundan daha iyi anlatmak gerekmektedir". Güvenilir araştırmalara rağmen (Alman Gençlik Enstitüsü'nde olduğu gibi- *Deutsche Jugend Institut*), sadece şu sonuca ulaşan çıkarımlar yapılmakta: Önyargıların güçlendirilmesi.

20 gösterge bazında, göçmen grupların değişik toplumsal alanlardaki durumlarını betimlemeyi amaçlayan, Entegrasyonu ölçmek için Endeks (IMI), Mikrozensus verilerine dayanmaktadır. Mikrozensus ise, bu inceleme alanı için ifade gücüne sahip değildir. Burada, sosyolojik veriler entegrasyon verilerine dönüşmekte, göstergeler de entegrasyon işlevselliği olmadan saptanmakta. Ciddi sonuçlar doğuran bir karşılaştırma. Geriye kalan tez ise,

"kökenin entegrasyondaki başarıda belirleyici olduğudur", yani sosyal durum, engeller ve ayrımcılık deneyimleri değil (PISA araştırması adeta hiç yapılmamış gibi). Bundan daha kötüsü de, incelenmemiş bir alana yönelik, yani göçmenlerin motivasyonuna yönelik yorumlar yapılmakta ve demagojik iddialar ("Bazılarının sadece eğitim sistemi ile bir sorunu var.") metin içinde yolumdan sapmakta. Peki kamuoyu şimdi neyi biliyor? Onlar öyledir işte, Türkler, Afrikalılar, Güney Avrupalılar. Kneipe müdavimleri bu gelişmeye sevinecekler.

Çeviri: Die Gäste

Ungenutzte Potenziale

Zur Lage der Integration in Deutschland

ZUSAMMENFASSUNG NACH INTEGRATIONSBEREICHEN

Handicaps und Starthilfen: Welche Vorgaben lassen Integration gelingen?

Die Ergebnisse der Integrationsbewertung für die einzelnen Herkunftsgruppen zeigen ein komplexes Mosaik von Erfolgsgeschichten und ungelösten Problemen. Zunächst: Was

Integration erleichtert und Menschen in Deutschland ankommen lässt, hat sehr viel mit den jeweiligen Umständen und historischen Rahmenbedingungen der Zuwanderung zu tun. Diese Ausgangssituation wird von einer Reihe weiterer Faktoren geprägt: etwa von den Erfahrungen und dem Ausbildungs-

stand der ersten Zuwanderergeneration, der Aufenthaltsdauer, dem sich allmählich organisierenden sozialen Netzwerk der Neuankömmlinge sowie dem Zugang zur rechtlichen Gleichstellung, also vor allem der Möglichkeit, zumindest auf dem Papier Deutscher zu werden.

Ergebnisse der einzelnen Indikatoren des IMI

Bei vielen Indikatoren schneidet die Herkunftsgruppe der Weiteren Länder der EU-25 ebenso gut oder besser ab als die einheimische Vergleichsgruppe. Diesen Personen ist die Integration in weiten Teilen ohne nennenswerte Schwierigkeiten gelungen. Ein anderes Bild zeichnen hingegen die Werte der Türkischstämmigen, denen es sichtlich schwer fällt, den Anschluss zu den anderen Gruppen nicht zu verlieren. Beinahe ebenso große Schwierigkeiten

haben die Menschen mit Migrationshintergrund aus dem ehemaligen Jugoslawien, vor allem in der Bildung. Den Afrikanischstämmigen macht besonders der Arbeitsmarkt zu schaffen. Unter den Menschen aus dem Fernen und Nahen Osten sind dagegen sehr viele hoch Qualifizierte. Dennoch haben sie Probleme, vor allem auf dem Arbeitsmarkt. Keine Gruppe weist derart auseinanderstrebende Ergebnisse auf wie die Gruppe aus dem Nahen Osten: Dort finden sich die höchste Arbeitslosenquote und gleichzeitig die größte Zahl an Akademikern.

Herkunft	Prozent														Dynamik*					Gesamt (Punktbewertung)	
	Deutsche Staatsbürgerschaft	bikulturelle Ehen	ohne Bildungsabschluss	Schüler der gymnasialen Oberstufe	Hochschulreife	Akademiker	Erwerbslosenquote	Erwerbspersonen	Jugenderwerbslosenquote	Hausfrauenquote	Selbstständige	Beschäftigte im öffentlichen Dienst	Vertrauensberufe	Abhängige von öffentlichen Leistungen	Individualinkommen (Klasse)	Deutsche Staatsbürgerschaft	bikulturelle Ehen	Hochschulreife	Erwerbslosenquote		Abhängige von öffentlichen Leistungen
Weitere Länder der EU-25	42	61	3	33	51	29	13	72	17	27	15	13	13	9	8	3,96	1,29	0,84	0,94	0,88	5,5
Aussiedler	100	18	3	23	28	16	15	75	18	20	5	14	8	13	7	-	3,93	1,69	0,80	0,48	5,1
Ferner Osten	39	31	18	37	48	43	17	59	20	42	16	10	6	14	6	3,04	1,59	1,37	0,86	0,50	4,6
Südeuropa	18	25	17	25	28	17	14	74	13	27	13	8	6	10	7	7,02	1,74	1,13	0,95	0,65	4,4
Naher Osten	40	18	22	28	38	48	35	58	26	54	19	12	10	34	6	2,70	0,87	1,48	0,60	0,47	4,1
ehemaliges Jugoslawien	19	14	14	16	20	10	19	69	18	32	6	10	4	18	7	4,31	1,82	1,45	0,98	0,67	3,2
Afrika	41	34	25	21	37	31	26	62	31	44	11	8	4	24	6	2,78	0,95	0,86	0,98	0,39	3,2
Türkei	32	5	30	18	14	13	23	61	28	48	7	7	4	16	7	2,42	1,40	2,00	1,04	0,78	2,4
Einheimische	-	5	1	27	38	19	10	75	14	20	11	21	17	8	8	-	-	-	-	-	6,1

Indikatorenwerte und Gesamtbewertung der Herkunftsgruppen im Vergleich
(Datengrundlage: Mikrozensus 2005, SUF, eigene Berechnung)

* Änderungsfaktor der Werte der in Deutschland Geborenen im Vergleich zu denen der selbst Zugewanderten